

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta pedagogická

Katedra historie

Diplomová práce

**MANŽELSTVÍ U BEDUÍNSKÉHO KMENE RUALŮ:
KOMPARACE BEDUÍNSKÉHO MANŽELSTVÍ
S MANŽELSTVÍM V SOUDOBÉ ISLÁMSKÉ
SPOLEČNOSTI**

Vladimír Grulich

Vedoucí práce: PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D.

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem tuto práci napsal samostatně s pomocí uvedených pramenů a literatury.

V Plzni, 2012

.....

Poděkování

Za pomoc na diplomové práci si zaslouží poděkování má vedoucí práce PaedDr. Naděžda Morávková, Ph.D., která mi umožnila zpracovat problematiku Rualů a svým fundovaným přístupem a radami mi poskytla velmi cenné informace a to ať už v oblasti metodologického zpracování studie, či jejího obsahu.

Velké poděkování patří také panu PhDr. Charifu Bahbouhovi, CSc., který mě k problematice Rualů, respektive Aloise Musila přivedl a byl mi neocenitelným pomocníkem především v otázce výkladu arabských termínů a překladu rualské poezie.

Obsah

Úvod	1
1 Manželství v islámu dle Koránu a hadítů	3
1.1 Šari'ca a rodinné právo	3
1.2 Otázka víry při výběru manžela, manželky	4
1.3 Otázka polygynie v islámském manželství.....	7
1.4 Zásnuby.....	9
1.5 Překážky v uskutečnění manželství	11
1.6 Svatba a věno	18
1.6.1 Věno.....	19
1.6.2 Svědci.....	21
1.6.3 Svatba.....	22
1.7 Život v manželství	23
1.7.1 Otázka sexu.....	23
1.7.2 Řešení sporů mezi manžely	24
1.7.3 Otázka zahalování se v domácnosti	27
1.8 Rozvod.....	29
2 Podoba manželství u beduínského kmene Rualů	34
2.1 Stručná zmínka o Aloisi Musilovi	35
2.2 Stručná zmínka o Rualech	36
2.3 Výběr manželky u Rualů	37
2.4 Otázka polygynie u Rualů.....	39
2.5 Svatba.....	39
2.6 Život v manželství	40
2.7 Řešení sporů mezi manžely	41
2.8 Rozvod.....	42
2.9 Ostatní.....	44
3 Manželství v soudobé islámské společnosti	45
3.1 Egypt.....	45
3.1.1 Stručný nástin vývoje egyptského soudnictví a legislativy v době reformem rodinného práva	46
3.1.2 Změna hranice minimálního možného věku k uzavření manželství.....	47

3.1.3	Otázka registrace manželství	49
3.1.4	Nelegální porušování systému i jeho legální obcházení	50
3.2	Irák	51
3.3	Libye	51
3.4	Pákistán	55
3.5	Saúdská Arábie	57
3.6	Sýrie	57
3.7	Tunisko	58
4	Komparace beduínského a soudobého islámského manželství	60
4.1	Polygamie	61
4.2	Výběr manžela, manželky	63
4.3	Věno	64
4.4	Rozvod	64
4.5	Tresty	66
4.6	Shrnutí	66
	Závěr	67
	Summary	69
	Seznam použité literatury	71

Úvod

Diplomová práce si klade za cíl popsat základní charakteristické rysy pro manželství u beduínského kmene Rualů. Druhotným cílem práce je komparace mezi touto podobou manželství s podobou manželství v soudobé islámské společnosti, respektive ve státech Arabského poloostrova a Magrebu. Studie je rozčleněna na čtyři kapitoly.

První kapitola charakterizuje stanovy manželství v islámu tak, jak bylo sesláno v Koránu a popsáno v hadítech¹. Záměrem této kapitoly je, aby čtenář poznal jakési neměnné a pravé „jádro“ manželství v islámu a dokázal tak lépe pochopit „výchytky“ od této „pravé“ formy v rámci beduínské svatby, či té současné, islámské svatby. Jako základní pramen pro první kapitolu byl použit slovenský překlad monografie od Abdulwahab al-Sbenaty *Manželstvo v islame*². Neméně důležitým pramenem pro tuto kapitolu byl překlad *Vznešeného Koránu*³ od dr. Hrbka s velice důkladným a nezbytným komentářem Abdulláh Jusúf cAlího.

Druhá kapitola reflektuje manželství v beduínské společnosti Rualů. Popisuje výběr nevěsty ženichem, svatbu, poezii, rozvod a jiné význačné okolnosti spojené s touto tematikou. Stěžejním pramenem pro druhou kapitolu je rozsáhlá monografie anglické provenience o kmeni Rualů *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*⁴ od světově proslulého českého vědce a orientalisty Aloise Musila. Jako doplňková literatura byla použita arabská kniha *Al-Badú fí filastín*⁵ od Bašrá Dávúda.

¹ Luboš Kropáček o tomto termínu uvádí, že se používá pro: „předávané zprávy o činech a výrocích Proroka Muhammada a jeho druhů.“ (KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2004, s. 49). Hadíty pak tvoří sunnu, která je označována jako tradice hodná následování. Sunna je zde proto, aby věřícím pomáhala v každodenních otázkách jejich životů, protože Korán sám o sobě dle některých interpretů neposkytuje celistvý návod pro život muslimů ve všech jeho oblastech.

² AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998. s. 110. ISBN 80-968048-3-9.

³ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007. s. 760. ISBN 978-80-902419-0-9.

⁴ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928. s. 712. ISBN 978-0404602369.

⁵ DÁVÚD, Bašrá. *Al-Badú fí filastín*. Dimašq: Dáru'l-ahálí, 1992. s. 237.

Třetí kapitola se snaží ve stručnosti nastínit elementární podobu soudobého manželství v islámské společnosti, hlavně pak ve státech Arabského poloostrova a Magrebu. V této kapitole je kladen důraz na zmínění zejména právních změn v oblasti rodinného práva v jednotlivých zemích tak, aby bylo možné stručně rekonstruovat vývoj a soudobou podobu stanov manželství v daných islámských státech. V rámci třetí kapitoly jsou použity pouze odborné články a to z toho důvodu, že vývoj manželství a práva s ním spojeného v tolika zemích je nesmírně těžké postihnout jako celek, navíc tento vývoj neprobíhá v daných zemích stejně jak v časové, tak v právní rovině a je tedy „roztříštěn“ do menších zmínek, které v dostačující podobě postihují právě odborné články. Ty jsou pro tuto kapitolu vyhovující i proto, že jejich zpracování je méně časově náročné, než-li by tomu bylo u zpracování jednotlivých monografií s touto tematikou.

Čtvrtá kapitola si klade za cíl všechny získané poznatky analyzovat a komparovat a vytvořit tak obecný závěr autora.

1 Manželství v islámu dle Koránu a hadítů

Je nutné si uvědomit, že nelze najít jednoznačnou definici manželství v islámu. Určité verše v Koránu nepodávají vždy jednoznačný „návod“, jak k dané problematice přistupovat. Proto vždy záleželo, záleží a bude záležet na interpretaci jednotlivých částí Koránu (*súry*)⁶. Jelikož se dnes k manželství v právníkové rovině přistupuje zejména skrze seslané boží zjevení, jež je obsaženo v Koránu, dále pak dle hadítů⁷, záleží tedy na daném státě, jak bude jednotlivé rady a nařízení interpretovat. Díky tomuto jevu se tedy podoba a chápání manželství mění stát od státu a v žádném z nich nelze nalézt jasnou a pravou podobu islámského manželství. Tato kapitola si klade za cíl popsat a vysvětlit ve zkrácené formě základní náležitosti manželství v islámu a to dle Koránu a hadítů.

1.1 Šarí'a a rodinné právo

Jak je již avizováno výše, k problematice manželství, respektive rodinného práva, se v každém státě islámské provenience přistupuje jinak. Základem islámské legislativy i v oblasti rodinného práva je náboženské právo (*šarí'a*). Právní základy šarí'y (*usúlu'l-fiqh*) lze hledat v oblastech Koránu, sunny, analogie (*qijás*) a souhlasném názoru autorit (*idžmá'*). Dokonalou znalostí Koránu a sunny v rámci šarí'y oplývají učenci (*'ulamá'*). Od učenců se liší islámští právníci (*fuqahá'*) tím, že při řešení sporů na rozdíl od učenců využívají možnost vlastního úsudku, zatímco učenci jsou vázáni pouze na Korán a sunnu a při řešení sporů nevyužívají svůj úsudek, nýbrž sledují seslaná zjevení v Koránu a příklady Muhammada a jeho následovníků v rámci sunny.

Úsudek, či přesné následování Koránu a sunny, nebo i soulad obojího hrají v šarí'e význačnou roli. Tyto faktory se vyvíjely v rámci jednotlivých právních škol (*madhabů*). Právní školy totiž určovaly poměr jednotlivých instancí šarí'y v řešení právních sporů. Někde byl tedy uplatňován více úsudek před přesným následováním zjeveného písma v Koránu a příkladů v sunně, jinde naopak. V současné době jsou uznávány v islámu čtyři právní školy: hanafijská, málikovská, šáfí'ovská a hanbalovská.

⁶ Korán je rozčleněn do jednotlivých kapitol, tzv. súr. Má celkem 114 súr [Korán (př. Ivan Hrbek). Praha: Academia, 1972, s. 47].

⁷ Hadíty jsou jako právní vzor uznávány pouze sunnity, nikoli ší'ity.

Zmíňme, že hanafijský madhab je nejmírnější, kombinuje používání úsudku a vlastního rozumu s Koránem a sunnou při řešení právních otázek. Dnes jej můžeme pozorovat u sunnitských muslimů v Sýrii, Turecku, Iráku aj. V minulosti byl právním systémem např. pro Osmanskou říši, nebo pro muslimskou menšinu v rámci Rakouska-Uherska. Naopak nejpřísnější madhab je hanbalovský, který odmítá vlastní úsudek, následuje pouze Korán, v druhé řadě pak názory a příklady stanovené prorokem Muhammadem a jeho druhy. Tento směr dnes můžeme nalézt zejména v Saúdské Arábii.⁸

Nakonec ještě uveďme, že rodinné právo, na rozdíl od jiných právních oblastí je velice obsáhle sesláno v Koránu a kvůli tomu právě tato oblast islámského práva odolávala a dodnes odolává velkému tlaku všemožných reforem, protože je zde neochota připustit jakoukoliv odchylku od koránského znění.⁹ Právě proto, že se v Koránu nachází mnoho zmínek a nařízení vztahujících se k základním otázkám partnerského a rodinného života, je svatá kniha muslimů hojně využívána v problematice rodinného práva, hadíty tvoří již jen jakousi „nadstavbu“. Tento fakt se však již nevztahuje na ostatní oblasti islámského práva, které naopak hojně čerpají právě ze sunny.

1.2 Otázka víry při výběru manžela, manželky

Největší důraz při výběru manželky by měl být kladen na její víru. Ostatní vlastnosti následují až po tomto hledisku. Nicméně hned po víře by měl být dle hadíthů kladen důraz na krásu duše a krásu zevnějšku, původ, bohatství etc. Před fyzickou krásou, která přitahuje pozornost, je upřednostňována krása duševní, jejíž půvab se nikdy neztratí.¹⁰

O víře manželky Korán uvádí:

„Nevstupujte ve sňatek s modloslužebnicemi, pokud neuvěří; a věřící otrokyně je věru lepší než modloslužebnice, i když se vám tato více líbí. Neprovdávejte dcery své za modloslužebníky, pokud tito neuvěří; a věřící otrok je věru lepší než modloslužebník, i

⁸ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 118-120.

⁹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2006, s. 127.

¹⁰ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 17.

když se vám tento více líbí. Takoví lidé vás zvou do ohně pekelného, zatímco Bůh vás zve do ráje a k odpuštění, s dovolením Svým, a objasňuje znamení svá lidem - snad si to připomenou!¹¹

Z tohoto verše jasně chápeme, že víra pro manželství v islámu hraje klíčovou roli. Můžeme z této súry vyčíst, že jde-li o víru, nesmí se hledět na původ, krásu a jiné vlastnosti, a to jak v případě žen, tak i mužů. Dále je zde uveden zákaz provdávání žen za nemuslimy. Vyjma víry, fyzické a duševní krásy, by v budoucím manželství měla být zohledněna výše věna (*mahr*) podle toho, za koho se žena chystá provdat. Volbu vhodného ženicha a výši věna by měl zajišťovat zástupce nevěsty (*walí*) kterým je většinou jejím otcem, strýcem, bratrem aj.

Pro manželství s jinověrci stanovuje islám několik pravidel. Jinověrce lze rozdělit do dvou skupin s ohledem na manželství v islámu. První skupinu tvoří nevěřící, kdy tato skupina se dělí na dvě podskupiny. První podskupina je složena z polyteistů (*mušrikún*). Druhá podskupina je tvořena ateisty (*kuffár*). S touto kategorií islám nepovoluje uzavírat manželství vůbec. Právě této první skupiny se týká výše zmíněný verš. Druhou skupinou jsou křesťané a židé, tzv. lidé Knihy (*'ahlu'l-kitáb*). Sňatek s touto skupinou islám povoluje, avšak pouze v případě, bere-li si židovka, či křesťanka muslima. V tomto případě si obě dvě smí své náboženství ponechat, avšak musí ctít veškeré náležitosti, které jim udává islámské manželství. Žid, či křesťan si však muslimku za manželku vzít z pohledu islámu nemohou. A to především z toho důvodu, že muž má dle islámu výhradně živitelskou úlohu v rámci rodiny, a proto kdyby si muslimka vzala nemuslima, ten by tuto úlohu nemusel plnit tak, jak by jí měl plnit dle náboženských stanov muslim. Žena je také slovy al-Sbenaty islámem pokládána za „citově hlouběji založenou než muž“¹² a tudíž zde hrozí větší riziko toho, že by žena v případném manželství s jinověrcem mohla snáze konvertovat k manželovu náboženství, což je nepřipustné.¹³

¹¹ Korán, súra 2 verš 221 (dále jen K s:v)

¹² AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 28.

¹³ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 26-28.

Možnost sňatku nemuslimky s muslimem popisuje následující verš:

„Dnes jsou vám dovoleny výtečné pokrmy; jídla těch, jimž dostalo se Písma, jsou vám též dovolena a pokrmy vaše jsou zase dovoleny jim. A dovoleny jsou vám muhsany¹⁴ z věřících žen a muhsany z těch, jimž dostalo se Písma před vámi, jestliže jste jim dali jejich odměnu a chováte-li se jako muži spořádaní, nikoli jako cizoložníci nebo ti, kdož si berou milenky. A kdokoliv zavrhne víru, toho skutky budou marné a v životě budoucím bude mezi těmi, kdož ztrátu utrpí.“¹⁵

Z tohoto verše explicitně vyplývá, že muslim si může vzít buďto bezúhonnou muslimku: „A dovoleny jsou vám muhsany z věřících žen...“, nebo bezúhonnou židovku či křesťanku „...a muhsany z těch, jimž dostalo se Písma před vámi...“. Jak je již výše uvedeno v rámci této podkapitoly, židům a křesťanům se v islámské terminologii říká lid Knihy, protože společně s muslimy uznávají stejného a jediného Boha. Navíc židům a křesťanům Bůh zvěstoval svá poselství ještě před muslimy, proto tedy pojem „...jimž dostalo se Písma před vámi...“. Islám předpokládá, že židovské, či křesťanské ženy, které si berou muslima by měly konvertovat k islámu, avšak toto stanovisko není nařízeno a žena si může uchovat svou původní víru. Jak je již avizováno výše v rámci této podkapitoly, tak židovka, či křesťanka v případě, že si ponechá v manželství s muslimem své náboženství, se podřizuje určitým stanovám islámské společnosti např. svatba má islámský charakter, rodinné právo se řídí Koránem, popřípadě zákony daného islámského státu etc.

¹⁴ Do češtiny lze přeložit jako „počestné dívky“.

¹⁵ K 5:5.

1.3 Otázka polygynie¹⁶ v islámském manželství

Z předislámské doby v arabských zemích pocházel zvyk mít tolik manželek, kolik si muž přál.¹⁷ V tomto ohledu byl islám dozajista reformní, protože stanovil maximální počet manželek, nicméně uzákonil tak i praktikování polygamie.

Hlavním veršem týkajícím se polygamie jest verš ze čtvrté súry *Ženy*:

*„Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům...berte si za manželky takové, které jsou vám příjemné, dvě, tři a čtyři; avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládnou pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“*¹⁸

Z tohoto verše jasně vyplývá, že maximální počet manželek, s nimiž může být muž oddán, jsou čtyři. Toto se však týká pouze manželek, s nimiž je muž v manželském vztahu v jednu dobu. Muž se tedy může s jednou, dvěma a více z nich nechat rozvést a vzít si další, avšak pouze za předpokladu, že maximální stálý počet jeho manželek v jednu dobu budou čtyři ženy. Navíc druhá část verše vypovídá i o tom, že nedokáže-li být manžel spravedlivý ke všem ženám, s nimiž je oddán, měl by si vzít pouze jednu ženu. To proto, aby nezpůsobil újmu ostatním manželkám. Této druhé části, která se do jisté míry dostává do rozporu s mnohoženstvím v islámu, využily některé islámské státy, aby zakázaly polygamii, k čemuž záhy opravdu došlo např. v Tunisku.¹⁹ Tato problematika bude obsáhle reflektována ve třetí kapitole. K verši uvedme ještě stručné vysvětlení. U části: *„Bojíte-li se, že nebudete spravedliví k sirotkům...“* napíšme, že tato zmínka se týká sirotků-žen, které jsou bez rodičů, tedy i bez svého *walího*, který by dohlížel na velikost věna, vybíral manžela etc. U části: *„...jimiž vládnou pravice vaše...“*

¹⁶ Polygamie se dělí na polyandrii (kdy žena má několik mužů) a polygynii (kdy muž má několik žen). V této studii je pojem polygamie ztotožňován s polygynií, i když by tomu tak dle správné definice pojmů nemělo být, nicméně polygamie je v západním laickém světě a někdy i v odborném chápána ve smyslu polygynie, proto jsem záměrně tyto dva pojmy postavil tak, aby byly sobě rovný.

¹⁷ CHAMIE, Joseph. Polygyny among Arabs. *Population Studies*, Vol. 40, No. 1, p. 55.

¹⁸ K 4:3.

¹⁹ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 215.

napišme, že se zde jedná o otrokyně²⁰, popřípadě zajatkyně. Podle Abdulláh Jusúf [°]Alího, jenž vytvořil komentář k českému překladu *Vznešeného Koránu*, existuje verš, který popírá, že by muž mohl milovat dvě a více žen stejně, tudíž v sepětí s výše uvedenými verši tento fakt jasně hovoří proti praktikování polygamie.

Verše popírající možnost stejné náklonnosti jednoho muže k vícero ženám zní:

„Bůh nevložil žádnému člověku dvě srdce do nitra jeho a z vašich žen, jež zapuzujete slovy ‚Jsi pro mě jako záda mé matky,‘ neučinil vaše matky skutečné a neučinil z vašich adoptivních dětí vaše syny skutečné. To jsou jen slova vaše, vyřčená ústy vašimi, avšak pouze Bůh mluví pravdu a vede po cestě správné.“²¹

Abdulláh Jusúf [°]Alí se v této pasáži zaměřuje zejména na část *„Bůh nevložil žádnému člověku dvě srdce do nitra jeho...“*, která dle něj poukazuje na to, že se jedná o dvě protichůdné věci v životě člověka, vždyť kdo sleduje stín, nenásleduje temnotu, kdo vyznává jednoho boha, nepřidružuje k němu bohy jiné etc. Vztáhneme-li toto na problematiku žen, A. J. [°]Alí uvádí, že: *„Muž nemůže milovat dvě ženy stejnou měrou. Odtud pramení nespravedlnost sňatku s více než jednou ženou.“*²² A konečně, položíme-li tuto interpretaci do druhé části veršů *„...avšak bojíte-li se, že nebudete spravedliví, tedy si vezměte jen jednu nebo ty, jimiž vládne pravice vaše. A tak se nejlépe vyhnete odchýlení.“*, můžeme konstatovat, že ony fakty by mohly sloužit jako případný argument proti praktikování polygynie v islámu. Nutno však podotknout, že se jedná o pouhou interpretaci.

Uveďme ještě jeden verš, který stojí v možné kontradikci ke třetímu verši ze súry Ženy:

„Nikdy vám nebude dovoleno, abyste byli spravedliví mezi ženami, i kdybyste si to přáli. Neprojevujte však jedné z nich úplnou náklonnost a nenechávejte jinou jakoby

²⁰ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s 24.

²¹ K 33:4

²² *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 469.

visící ve vzduchu! Dosáhnete-li dohody a budete-li bohabojný - vždyť Bůh je věru odpouštějící slitovný.²³

Tento verš nás zpravuje o tom, že nikdy nemůže být muž spravedlivý ke svým manželkám stejnou měrou. Tedy tento verš by mohl do určité míry doplňovat druhou část třetího verše ze súry Ženy, jež nabádá věřící, aby pojali za manželku pouze jednu ženu, nejsou-li si jistí tím, že budou ke všem svým manželkám spravedliví. Na druhou stranu ona druhá část třetího verše súry Ženy se nezmiňuje o jakési „rovnocenné“ spravedlnosti, nýbrž pouze a jen o spravedlnosti - vychýlené, neměřitelné, nehmatatelné, nestejně. Rovnocenné spravedlnosti totiž nikdy nelze docílit, tudíž by takovéto tvrzení již samo od sebe působilo nelogicky, avšak druhá část třetího verše hovoří pouze o spravedlnosti, která může „oscilovat“ na osách dobra a zla. Lze tedy usuzovat, že třetí verš ze súry Ženy pouze nabádá jednotlivce, aby sebe samotného postavil před jakýsi „morální“ soud a zhodnotil, zdali dokáže být ke svým ženám alespoň zčásti stejně spravedlivý a zdali se jeho svědomí dokáže s takovýmto problémem vypořádat. Shrňeme-li toto tvrzení, onen třetí verš je zřejmě pouze radou věřícímu, aby sám individuálně zhodnotil pojem své „osobní“ spravedlnosti v přístupu k vícero ženám, potažmo manželkám.

Tuto podkapitolu uzavřeme názory al-Sbenaty, podle nichž patří mezi argumenty pro mnohoženství v islámu například tvrzení, že manželka, která dosáhne určitého věku, již nemůže uspokojovat manžela v intimní rovině. Dále pak, když je manželka neplodná, přičemž její manžel chce děti. Ten však svou ženu miluje a nechce se s ní rozvádět, proto si vezme další manželku. Lze uvést taktéž tvrzení, kdy manželka trpí nějakým druhem fyzické, či psychické choroby a je tak neschopná vykonávat manželské povinnosti etc.²⁴

1.4 Zásnuby

Zásnuby (*chutba*) jako takové nejsou stejně, tak jako v křesťanství, povinné. Jedná se pouze o věc dohody mezi budoucím snoubencem (*chatíb*) a snoubenkou (*chatíba*).

²³ K 4:129.

²⁴ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s 21-22.

Iniciativu v tomto případě projevuje muž, který požádá wálího ženy o povolení k zasnoubení se s jeho chráněnkyní. Zasnoubení nelze provést, je-li již žena zasnoubená s někým jiným, či je-li již snoubenec, nebo snoubenka v manželském poměru s jinou osobou. Snoubenec může vidět ze snoubenky během zasnub podle prvního názorového proudu obličej, ruce po předloktí a chodidla. Podle obličejce pozná krásu ženy, dle rukou její pracovitost a temperament. Snoubenka podle tohoto názorového proudu může ze svého snoubence vidět vše od hlavy po pás, od kolen po chodidla. Existuje však i druhý názorový proud, dle něhož ze sebe můžou snoubenci vidět vše, co se jim náhodně naskytne vlivem vyšší moci. Nesmí však v tomto případě dojít k tomu, že by například snoubenka ukázala svému protějšku jistou část svého těla s úmyslem se cíleně před ním odhalit, toto by pak bylo charakterizováno jako hřích. Tento druhý názorový proud vychází z výroku proroka Muhammada:

„Kdyby se někdo z vás zasnoubil s ženou, a kdyby z ní mohl vidět to, co by ho přivedlo k sňatku s ní, necht' tedy tak učíní.“²⁵

Dalšími důležitými věcmi v rámci zasnoubení jsou otázky věna a dárků. Jelikož i tyto okolnosti jsou zastoupeny v kapitole o manželství Rualů, bylo by vhodné alespoň krátce o těchto náležitostech napsat. U otázky věna se řeší především to, komu věno připadne, jestliže se snoubenci rozejdou. Věno vždy zajišťuje snoubenec/manžel. Je-li on strůjcem ukončení zasnub, z věna, jež dal snoubence, mu nepřipadne nic. Opustí-li snoubenka svého partnera, musí věno dát zpátky svému bývalému snoubenci. Totéž platí i pro dárky, které jsou obvyklým jevem v muslimských zasnubách. Avšak nelze požadovat náhradu, dojde-li k rozchodu mezi snoubenci pouze za to, že jednoho opustí druhý. Jestliže v rámci zasnub nedošlo k tomu, že by snoubenec již dal snoubence kvůli budoucímu manželství věno, či si mezi sebou snoubenci nevyměnili žádné cenné dary, pouhé ukončení zasnub je možné a to jak ze strany snoubence, tak i jeho protějšku.

Dále uvedme, že stýkání snoubenců je omezeno. Není vhodné, aby se scházeli o samotě na soukromém místě. Regulačním prvkem je v tomto případě osobnost dohláze (muhrám). Muhrám je ze strany snoubenky. Jde o osobu, u níž nemůže dojít k zasnubám/manželství s jeho svěřenkyní. Jedná se tedy většinou o snoubenčina otce,

²⁵ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 31-32.

strýce, bratra etc. V této definici nás utvrzuje jeden z překladů slova muhram: „Vyloučený z řad potenciálních ženichů z důvodů pokrevní příbuznosti.“²⁶ Tento muhram by měl být přítomen každé schůzce snoubenců a dohlížet na řádný průběh setkání.²⁷

1.5 Překážky v uskutečnění manželství

V islámu je kladen důraz na to, aby bylo manželství pevné, založené především na morálních základech, spojené krásou duše i těla. Mnoho veršů Koránu zdůrazňuje potřebu vybudování neochvějného pouta mezi manžely, na druhou stranu, je-li manželství nezdravé, je možné jej ukončit.

Na začátek zmiňme verš, v němž je obsaženo poselství, jak by manželství a zejména pak manželka měla být vnímána:

*„A patří k Jeho znamením, že vám z vás samých manželku stvořil, abyste u ní klid našli. A vložil mezi vás lásku a dobro - a věru jsou v tom znamení pro lidi přemýšlivé.“*²⁸

Opačný verš, který zdůrazňuje nutnost rozvodu, je-li manželství vybudováno na špatných základech najdeme v sůře Spojenci:

*„A hle, pravil jsi tomu, koho bůh zahrnul dobrodiním a jemuž jsi i ty prokázal dobrodiní: ‚Podrž si manželku svou a boj se Boha!‘ A hle, skrýval jsi v duši své to, co Bůh odhalil, a bál ses lidí, zatímco Bůh měl větší právo na to, aby ses bál Jeho. A když s ní Zajd přerušil styky, dali jsme ti ji za manželku, aby nebylo na věřících hříchu, chtějí-li si vzít manželky svých adoptivních synů poté, co tito s nimi přerušili styky. A rozkaz Boží budiž vykonán!“*²⁹

²⁶ ONDRÁŠ, František, MOUSTAFA, Andrea a kol. *Arabsko-český slovník*. Praha: Set out, 2006, s. 168.

²⁷ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 29-35.

²⁸ K 30:21.

²⁹ K 33:37.

Kromě toho, že tento verš povoluje manželství s rozvedenými ženami adoptivních synů v sobě skrývá zajímavý příběh, který postihl ve svém komentáři A. J. Alí. Zajd, syn Hárithův, jeden z prvních muslimů vůbec, byl otrokem proroka Muhammada a byl propuštěn na svobodu. Prorok jej měl velice rád, proto mu dal za ženu svou sestřenicí Zajnab. Tento sňatek však neskončil dobře. Zajnab pocházela z vysoké společenské třídy a dívala se na svého chotě shůry. Oba manželé se vzájemně v mnoha ohledech neshodovali, proto se Zajd chtěl nechat se Zajnab rozvést, avšak Muhammad svého bývalého otroka přesvědčoval, aby tak nečinil. Zajd tedy zůstal v manželství se Zajnab, avšak oba byli velice nešťastní. Takovéto manželství navíc vzbuzovalo pozornost a lid by vedl řeči, pokud by bylo ukončeno. Nakonec se však Zajd nechal se Zajnab rozvést, přičemž Muhammad ji pojal za svou choť. Manželství totiž bylo pro oba zdrojem utrpení a v takovémto případě nelze setrvat v takovémto svazku³⁰, i přestože manželství samo o sobě je věcí velice důležitou a ceněnou mezi muslimy.

Nyní se přesuňme k formalitám sňatku a nejprve uvedme překážky, které muslimovi brání ve svatbě. Ty se dle al-Sbenaty dělí na překážky dočasné a trvalé. U první skupiny může být manželství nakonec docíleno a u druhé nikoliv.

Překážky dočasné:

- a) nelze si vzít ženu, která je současně již v manželském svazku s někým jiným. Toto vše odpadá po zániku onoho manželské svazku.³¹ Zajímavostí je, že islám stanovuje porozvodové období (*‘idda*), které trvá tři měsíce u obyčejného rozvodu, čtyři měsíce a deset dní u vdovského stavu. Po uplynutí tohoto období se žena zcela zprošťuje bývalého manželského poměru, avšak po dobu *‘iddu* se k sobě manželé mohou ještě vrátit. Toto vše je činěno, aby se zabránilo rozpadu manželství a také z toho důvodu, aby se předešlo případnému nedorozumění, je-li žena těhotná s manželem, s nímž je v čekací době *‘iddu*. Ono těhotenství totiž nemusí být viditelné, proto se čeká ještě tři měsíce, aby bylo jisté, že žena nečeká potomka. V době *‘iddu* má žena zákaz navazovat styky s jinými muži,

³⁰ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 475.

³¹ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 37-38.

protože formálně ještě patří do manželství, v jehož ^oiddě se nachází. Totéž platí i pro cizí muže vůči ženě, která se nachází v porozvodovém období. Islám totiž usiluje o zachování manželského poměru do té míry, jak to jen je možné. Zajímavostí je, že muž, chce-li obnovit manželské vztahy, nemusí na ^oiddu brát zřetel.³²

Koránské verše o ^oiddě v rámci obyčejného rozvodu praví:

„A rozvedené ženy necht' samy čekají po tři periody a není jim dovoleno zatajovat to, co Bůh stvořil v lůnech jejich, věříte-li v Boha a den soudný. A je spravedlivější, jestliže manželé jejich si je vezmou nazpět v tomto stavu, pokud si přejí usmíření. A ony mají pro sebe stejné právo jako oni podle zvyklosti, nicméně muži jsou o stupeň výše - a Bůh je mocný a moudrý.“³³

O ^oiddě v rámci vdovského stavu hovoří Korán takto:

„Pro ty, kdož k Bohu byli povoláni a zanechali manželky, platí, že ony mají vyčkat samy o sobě čtyři měsíce a deset dní. A když dosáhnout lhůty své, nebude pro vás hříchem, jestliže si budou počínat samy se sebou podle zvyklosti uznané. A Bůh dobře ví, co děláte.“³⁴

- b) manžel nesmí mít další manželku navíc v jednu dobu, má-li již současně čtyři ženy. Čtyři ženy jsou maximem, které nesmí být překračováno (viz verš K 4:3 podkapitoly 1.3).
- c) rozvedou-li se manželé třikrát po sobě, pak se již tito bývalí manželé nemohou vzít. Existuje však výjimka, kdy si žena vezme jiného manžela, s tím se nechá rozvést a posléze si může vzít muže, s nímž již byla třikrát rozvedená.³⁵

Korán o tomto jevu praví:

³² *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 55.

³³ K 2:228.

³⁴ K 2:234.

³⁵ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 38.

„Jestliže muž zapudí ženu svou, není mu potom dovolena dříve, než byla vdána za jiného muže. A když tento se s ní rozvede, není pro žádného z obou hříchem, jestliže se k sobě vrátí, domnívají-li se, že budou dodržovat omezení Bohem daná. A toto jsou omezení Boží a On je činí jasnými pro lid vědoucí.“³⁶

A. J. ^cAlí poznamenává, že formulace „Jestliže muž zapudí ženu svou...“ znamená, že muž se s ženou rozvedl již potřetí a proto jí zapuzuje, protože třetí rozvod je v islámu chápán jako poslední možný, po němž již manželství přestává automaticky existovat. Žena se již za tohoto manžela nemůže znovu vdát, popřípadě se s ním nechat pak rozvést v kontinuální linii. Třetí rozvod je tzv. rozvod neodvolatelný.³⁷

- d) dočasná překážka dle al-Sbenaty nastává i v případě, je-li nevěsta ještě velmi mladá. Tato dívka tak nedokáže vnímat následky svého rozhodnutí. Ve většině islámských zemí je věková hranice pro svatbu stanovena.³⁸ Je zde však ještě fenomén dočasné svatby (*mut^ca*)³⁹. Jedná se o sňatek, do něhož vstupuje mladá dívka. Sňatek bývá časově vymezený. Tento jev je rozšířený např. ve většinově ší'itském Íránu⁴⁰.
- e) zákaz sňatku platí i pro poutníky, kteří směřují do Mekky. Duchovní smysl poutě do Mekky nesmí být narušován ničím světským.⁴¹

Súra Kráva o tomto faktu praví:

„Pout' budiž konána v měsících známých. Ten kdo se zavázal vykonat v nich pout', necht' zdržuje se žen, prostopášnosti a hádek během pouti! Ať cokoliv dobrého

³⁶ K 2:230.

³⁷ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 55.

³⁸ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 39.

³⁹ Možný překlad pro toto slovo do češtiny jest „požitek“, či „potěšení“.

⁴⁰ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 214.

⁴¹ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 40.

učiníte, Bůh se o tom dozví; a zásobte se na cestu, však nejlepší zásobou na cestu je bohobojnost! Bud'te tedy bohobojní, vy, kdož nadáni jste rozmyslem!⁴²

Překážky trvalé:

a) všechny tyto překážky jsou obsaženy ve verších súry Ženy:

„A neberte si za manželky ženy, jež byly provdány za vaše otce, leda že se tak stalo už v minulosti. A věru je to hanebnost zavrženíhodná a způsob hnusný!⁴³

Část verše „...leda že se tak stalo už v minulosti...“ odkazuje na období nevědomosti (*džáhilja*), které předcházelo islámu. Stalo-li se tedy v tomto období, že si syn vzal za manželky ženy svého otce, je mu odpuštěno. Avšak po zvěstování božího zjevení již toto nebylo možné.

Další verš ohledně trvalých zákazů v rámci svatby v islámu praví:

„A jsou vám zakázány jako manželky vaše matky, vaše dcery, vaše sestry, vaše tety z otcovy i matčiny strany, vaše neteře z bratrovy a sestřiny strany, vaše kojné a vaše soukojenky a matky vašich žen a vaše nevlastní dcery, jež jsou ve vaší péči a jež se narodily z žen, k nimž jste již vešli - však jestliže jste k nim nevešli, není to pro vás hříchem - a manželky vašich synů, narozených z vašeho ledví, a dále dvě sestry současně, ledaže se to stalo již v minulosti. A bůh je věru odpouštějící, slitovný.⁴⁴

Verš jasně ukazuje, jaké sňatky jsou zakázané. Navíc uvedme že „...vaše matky...“ odkazuje i na zákaz sňatku s babičkou (z matčiny i otcovy strany), s prababičkou etc. Fráze „...vaše dcery...“ zahrnuje vnučku (z otcovy i matčiny strany), pravnučku atd. Část „...vaše tety z otcovy i matčiny strany...“ zahrnuje dědovu sestru, babiččinu sestru atd. Část „...a manželky vašich synů...“ míní zákaz sňatku s manželkami vnuků atd.⁴⁵

⁴² K 2:197.

⁴³ K 4:22.

⁴⁴ K 4:23.

⁴⁵ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 101.

Nyní se zmiňme o problematice kojných a soukojenek. V islámu platí zákaz vzít si za manželku kojnou, jež daného muže kojila. U muslimů totiž platí, že začne-li kojná kojit miminko, od té chvíle se automaticky dostává do postavení matky miminka. Má-li tato kojná dcery, i ty se ve chvíli, kdy jejich matka začne kojit, stávají sestrami miminka. Proto s nimi není možný sňatek. Aby však došlo mezi kojnou a dítětem k nabytí poměru matka-syn, musí kojení splňovat jisté podmínky. Musí jít o kojení přirozeným, nikoliv umělým způsobem. Kojení se musí konat před završením druhého roku dítěte. Kojení také musí dosáhnout nejméně pěti nasycujících kojení.

Úsek „...a vaše nevlastní dcery, jež jsou ve vaší péči a jež se narodily z žen, k nimž jste již vešli...“ vyjadřuje, že pokud si muž vezme ženu, která má děti, tyto děti se stávají automaticky mužovými vlastními dětmi ve chvíli, kdy mezi manžely dojde k pohlavnímu styku. Z tohoto důvodu pak muž již nemůže tyto své dříve nevlastní dcery pojmout za manželky. Nedojde-li však k pohlavnímu aktu mezi manžely a manželství se rozpadne, není hříchem pro muže, vezme-li si dcery své dřívější manželky. O tomto nás zpravuje část „...však jestliže jste k nim nevešli, není to pro vás hříchem...“⁴⁶

- b) zvláštním případem, kdy manželství končí automaticky a jeden druhého si již nemůže vzít, nastává ve chvíli, kdy muž obviní svou ženu z nevěry a žena je uznána nevinnou. Samo obvinění nestačí k tomu, aby byla žena odsouzena. Ta s tímto obviněním nesmí souhlasit a vzepře se tak manželovu slovu. Když manžel není schopen dokázat nevěru své ženy za pomoci minimálně čtyř svědků, oba dva vysloví, chce-li se žena bránit a považuje-li sebe sama za nevinnou, přísahy. Přísahy jsou vysloveny poté, co nejdříve muž a posléze žena každý čtyřikrát přísahají k Bohu, že jsou pravdomluvní. Následná mužova přísaha zní: „Nechť mě postihne prokletí Boží, jestli lžu.“ Žena pak na svou obranu vyřkne: „Nechť mě postihne hněv Boží, jestliže je manželovo obvinění pravdivé.“ Tyto přísahy, jedna mužova, druhá ženina, jsou chápány jako konečné stádium manželství. Žena nebyla shledána vinnou a manželství se kvůli morálnímu rozkolu a vzájemné nedůvěře navždy rozpadá.⁴⁷

⁴⁶ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 43-44.

⁴⁷ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 44-45.

O obvinění ženy z nevěry hovoří Korán následovně:

„Proti těm z vašich žen, jež dopustí se hanebnosti, vezměte jako svědky čtyři z vás. A jestliže tito dosvědčí, podržte ženy v domovech, dokud smrt je nezavolá anebo Bůh pro ně nepřipraví nějaké východisko.“⁴⁸

O mužích, jenž neshromáždí čtyři svědectví, aby tak dosvědčili nevěru své ženy Korán praví:

„U těch, kdož vrhají podezření na manželky své a nemají proti nim svědky kromě sebe samých, nechť svědectví každého z nich sestává ze čtyřnásobného svědectví při Bohu, že vskutku jsou pravdomluvní,⁴⁹ a pátým svědectvím dosvědčí, že svolávají na sebe prokletí Boží, ukáže-li se, že jsou lháři.“⁵⁰

Ženám, které se chtějí bránit manželově obvinění a cítí se být nevinné, Korán přikazuje tento postup:

„A bude odvrácen od ženy trest, jestliže ona čtyřikrát při Bohu dosvědčí, že žalobce patří vskutku mezi lháře,⁵¹ a pátým svědectvím dosvědčí, že svolává na sebe hněv Boží, ukáže-li se, že žalobce mluvil pravdu.“⁵²

O trestu pro dvojici smilníků se poprvé hovoří v sůře Ženy:

„Ty dva z vás, kteří se toho dopustí, potrestejte! A jestliže se pak kajícně obrátí a polepší, nechte je být! A Bůh věru je milostivý ke kajícníkům slitovný.“⁵³

O trestu za cizoložství pak súra Světlo uvádí:

⁴⁸ K 4:15.

⁴⁹ K 24:6.

⁵⁰ K 24:7.

⁵¹ K 24:8.

⁵² K 24:9.

⁵³ K 4:15.

„Cizoložníci a cizoložníka zbičujte, každého z nich sto ranami! A necht' vás nepojme vůči nim lítost, s ohledem na náboženství Boží, věříte-li v Boha a v den poslední. A necht' skupinka věřících je svědkem trestu jejich.“⁵⁴

K tomuto verši ještě nutno dodat, že výše zmíněný trest se týká pouze neoddaných osob, které se dopustily cizoložství (*ziná*). V souladu s názory islámských právníků je trest za *ziná* u oddaných osob dle sunny proroka Muhammada ukamenování.⁵⁵

Velmi zajímavým faktem jest, že jakékoliv obvinění z nevěry vůči poctivé ženě, obnáší velké riziko pro žalujícího. Ten, jestliže to není přímo manžel žalované, obdrží trest ve výši osmdesáti ran bičem, jestliže své obvinění nedoloží nejméně čtyřmi svědky. Navíc pak žalující, jenž nedokázal žalované pomocí nejméně čtyř svědků nevěru, přichází o status úctyhodného člena společnosti a nemůže tak např. plnit funkci walího (viz podkapitola 1.2). Korán o trestu pro žalující, kteří nedoloží své obvinění nejméně čtyřmi svědky hovoří takto:

„Ty, kdo vrhají podezření na počestné ženy a pak nepřivedou čtyři svědky, zbičujte osmdesáti ranami a nepřijímejte od nich již nikdy žádné svědectví, neboť jsou to hanebníci⁵⁶ kromě těch, kdož se potom budou kát a napraví se. Bůh věru je odpouštějící, slitovný.“⁵⁷

1.6 Svatba a věno

Podkapitola se zabývá věnem, předmanželskou smlouvou, svatbou a jinými náležitostmi příslušejícími k tomuto tématu.

⁵⁴ K 24:2.

⁵⁵ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 391.

⁵⁶ K 24:4.

⁵⁷ K 24:5.

1.6.1 Věno

Svatbě předchází předmanželská smlouva, uzavíraná nejčastěji mezi walím nevěsty a ženichem. Zde se dostáváme k otázce věna. Tato problematika byla již okrajově nastíněna v rámci práce (viz podkapitola 1.4). Nyní bude otázka věna reflektována s větší obšírností. Věno je jednou z podmínek uzavření manželství. Jeho výše však není pevně stanovena.⁵⁸ V tomto případě lze hovořit o důležitosti zvyklostí a obyčejů v dané společnosti, potažmo v daném státu, jež definují výši věna. Uvedu-li příklad z Egypta, kde jsem studoval po dobu jednoho semestru, zdejší poměry přikazují mužům z nižší vyšší třídy a vyšších tříd, pokud chtějí uzavřít sňatek, obstarání věna (určitý finanční obnos), dále pak obstarání bytu, jakožto doplňku k věnu a nakonec koupí dárku (*aš-šabka*)⁵⁹ pro nevěstu, jímž je většinou nějaká zlatá věc, zejména prsten. Nemá-li muž tyto náležitosti nutné k uzavření sňatku, je povinen zůstat sám a šetřit peníze, dokud nebude moci manželce onen obnos zajistit. Po čas jeho šetření by měl takovýto muž zůstat sám, neměl by navazovat sexuální vztahy. Jelikož je Egypt rozvojovou zemí, spousty mladíků a mužů si nemohou dovolit nevěstu kvůli nedostatku peněz, jsou tak nuceni zůstat sami, protože islám zakazuje praktikování ziná (viz podkapitola 1.5).

O zdrženlivém chování muže, který se nemůže oženit nás zpravují verše sóry Světlo:

*„A necht’ ti, kdož nenalézají možnost sňatku, jsou zdrženliví, pokud je Bůh neobohatí z laskavosti Své...“*⁶⁰

Věno se většinou odvíjí od manželovy finanční situace a také dohody budoucích manželů, či ženicha a walího. Věno je jednou z podmínek manželské smlouvy. Věno se stává po uzavření manželství majetkem nevěsty. Věno může být vyplaceno buď celé, či rozděleno do dvou částí. První část (*muqaddam*)⁶¹ se dává nevěstě při uzavření manželské smlouvy. Druhou část (*muachchar*)⁶² obdrží nevěsta v případě rozvodu.⁶³

⁵⁸ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 50.

⁵⁹ JUSRÍ ALÍ, Islám. *Al-Muhádata al-^carabíja*. Qáhira: Markazu’d-díwání, 2004, s. 213.

⁶⁰ K 24:33.

⁶¹ Jeden z možných překladů do češtiny jest „předložené“, či také „předčasné“ věno.

⁶² Lze přeložit jako „pozdní“ věno.

O věnu se v Koránu hovoří v následujících souvislostech:

O povinnosti muslima dát své manželce věno jakožto svatební dar, kdy nevěsta může, avšak není povinna, dát ženichovi ze svého věna to, co se jí líbí :

„A dávejte ženám obvěnění jako dar, jestliže vám z laskavosti dají něco z toho, tedy toho užívejte ve zdraví a spokojenosti.“⁶⁴

O možnosti dohodnout se, se svou ženou na výši věna, taktéž o nutnosti dát ženám takové věno, jaké bylo ustanoveno v rámci svatební smlouvy:

„A (jsou vám zakázány také) muhsany mezi ženami kromě těch, jichž zmocnily se pravice vaše a to je vám předepsáno Bohem! A vedle toho je vám dovoleno, abyste si hledali manželky pomocí jmění svého jako muži spořádaní, nikoliv prostopášní. A za to, co jste užívali s těmito ženami, dejte jim jejich odměnu podle ustanovení. A nebude pro vás hříchem, na čem se vzájemně dohodnete po stanovené době - Bůh je vševědoucí, moudrý.“⁶⁵

O zákazu brát od manželky při rozvodu cokoli z věna, jestliže se muž s touto ženou rozvádí, aby si vzal ženu jinou:

„A jestliže chcete vyměnit jednu manželku za druhou a dali jste jedné z nich qintár⁶⁶, pak od ní neberte při rozvodu nic. Což snad byste to chtěli vzít, dopouštějíc se tak nečestnosti a hříchu zjevného?“⁶⁷

O nutnosti muže dát ženě polovinu z věna, na němž se manželé dohodli v předmanželské smlouvě. K tomuto dojde v případě, jestliže si muž již vzal nevěstu za ženu, avšak nevstoupil k ní a manželství se záhy rozpadlo. Manželce je doporučeno své poloviny se vzdát ve prospěch manžela, avšak není to její povinnost. Jestliže se na

⁶³ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 49-50.

⁶⁴ K 4:4.

⁶⁵ K 4:24.

⁶⁶ Váhová jednotka, či lze použít pro určitý obnos zlata. 1 qintár = 1 200 uncí zlata [*Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 70].

⁶⁷ K 4:20.

svatební smlouvě s manželem domlouval zákonný zástupce nevěsty, walí, tudíž on rozhoduje za svou svěřenkyni, zdali její bývalý manžel dostane polovinu z věna, či nikoli:

„Jestliže se s nimi rozvedete dříve, než jste se jich dotkli, ale již jste jim určili obvěnění - pak jim patří polovina toho, k čemu jste se zavázali, pokud se toho nevzdají, nebo se toho nevzdá ten, v jehož rukou je uzavření manželské smlouvy. A vzdát se toho je blíže k bohabojnosti. A nezapomínejte si vzájemně prokazovat velkomyslnost, vždyť Bůh vidí vše, co děláte!“⁶⁸

O možnosti ženy vykoupit se z manželství, kdy manželka jest hybatelkou rozvodového řízení. K takovému rozvodu (*chul'a*) může dojít z rozličných důvodů, například kvůli přílišné hrubosti manžela, či porušování jejich ekonomických práv ze strany muže. O relevantnosti takového ženina vyplacení a rozvodu rozhodují nezávislí soudci.⁶⁹

„...Není vám dovoleno vzít nic z toho, co jste jí dali, ledaže oba se obáváte, že nedodržíte omezení Bohem daná. Jestliže se obáváte, že nedodržíte omezení Bohem daná, tedy nebude pro žádného z obou vás hříchem, jestliže žena se vykoupí. Toto jsou omezení Bohem daná, nepřekračujte je! Ti, kdož překračují Boží omezení, ti jsou nespravedliví.“⁷⁰

K tomuto verši ještě nutno dodat, že část „...*Jestliže se obáváte, že nedodržíte omezení Bohem daná...*“ se týká všech omezení, které ustanovuje islám vůči svým věřícím, kdy důraz je zde kladen zejména na omezení v rámci manželského soužití, tedy ekonomická oblast, oblast násilí etc.

1.6.2 Svědci

Na každé svatbě by měli být přítomni svědci. Svědci jsou zapotřebí zejména proto, aby dosvědčili předmanželskou smlouvu. Ta totiž může mít dvě podoby, ústní, či písemnou. Jedná-li se tedy hlavně o ústní předmanželskou smlouvu, je nutné, aby zde byli přítomni

⁶⁸ K 2:237.

⁶⁹ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 55.

⁷⁰ K 2:229.

svědci, zejména pak kvůli možným budoucím rozepřím mezi manžely o znění oné smlouvy. Proto se vyžaduje, aby svědci byli plnoletí, dále pak aby neměli žádné postižení, které by jim bránilo jakkoli porozumět předmanželské smlouvě. Jako svědci jsou ceněni zejména muži. Nemůže-li být svědkem muž, jeho místo zastoupí dvě ženy.⁷¹

1.6.3 Svatba

V rámci svatby (*ʿurs*) v islámu nejdříve zmiňme právní způsobilost nevěsty (*ʿarúsa*) a ženicha (*ʿarís*). Jsou zde dvě varianty. Muž, či žena mohou být postižení, a to jak fyzicky, tak psychicky, či žena může být na svatbu věkově nezpůsobilá. V případě postižení rozhoduje za ženicha jeho zákonný zástupce, za nevěstu její walí. Walí rozhoduje i v případě nevěstiny věkové nezpůsobilosti, zdali si dívka vezme potenciálního manžela, či nikoliv. Žena však ve chvíli, kdy nabude plnoletosti, může rozhodnout, zda v manželském svazku setrvá, nebo naopak. V dnešní době se však k souhlasu walího musí ještě připojit souhlas daných státních institucí zodpovědných za agendu rodinného práva.

Důležitou osobností v rámci instituce manželství je osoba walího. Ten může „vetovat“ potenciálního manžela své svěřenkyně. Ta však není bezmocná. Jestliže s rozhodnutím svého walího nesouhlasí, celý případ se předá soudu, který rozhodne o relevantnosti odmítnutí ženicha. O nutnosti ochrany svěřenčiny ctnosti hovoří následující hadít, který však zároveň neguje jakoukoli snahu walího o neopodstatněné odmítnutí manžela pro svou svěřenkyni:

„Kdyby k vám přišel někdo (a žádal o ruku vaší dcery) s vírou a chováním, s nímž byste souhlasil, tak mu dejte vaši dceru (za manželku). Kdybyste tak neučinil, nastane zlo na zemi a zkáza velká.“⁷²

Dále nutno podotknout, že bez souhlasu snoubenky nelze svatbu uskutečnit. Dívka, či žena by neměly být do ničeho nuceny.

⁷¹ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 50-51.

⁷² AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 54.

O věku nevěsty, či ženicha panují různé polemiky, Korán věkovou hranici stanovuje nepřímo, odkazem na dospělost. Věk v Koránu vymezen není, což se může stát předmětem dohadů, podvodů, či tzv. dětských sňatků (viz. kapitola 3)

O době vhodné pro manželství nás Korán spravuje takto:

„A zkoušejte schopnosti sirotků, dokud nedospějí do věku sňatku...“⁷³

Pokud jde o svatbu, samotný ceremoniál není nijak specificky vymezen. Při svatbě by měly být předcítány súry z Koránu, neměla by hrát příliš hlasitě hudba atd. Další důležitou součástí svatby je svatební hostina. Ta opět není nijak striktně vymezena, resp. její ceremonie, jídla atd. Hostina sestává z jídel, která jsou pro muslimy přijatelná (*halál*) s ohledem na jejich náboženství. Hostinu financuje ženich, proto by měla odpovídat jeho finančním možnostem. V rámci svatebního pohoštění by měla vypomáhat rodina, sousedé, přátelé.⁷⁴

1.7 Život v manželství

Toto téma je velice složité, spektakulární, nejednoznačné. Odvíjí se od zvykové tradice té dané islámské společnosti, tudíž se soustředíme pouze na to, co bylo sesláno v Koránu a zachyceno v hadítech, přejdeme nyní k tomu, o čem nás zpravují tyto dva prameny.

1.7.1 Otázka sexu

O sexuální stránce v manželství nás mimo jiné Korán zpravuje takto:

„Ženy vaše jsou pro vás polem; vcházejte tedy na pole své, odkud chcete, však učiňte předtím něco pro duše své a bojte se Boha a vězte, že se s ním setkáte! Oznam tuto zvěst radostnou věřícím!“⁷⁵

Lze si povšimnout srovnání ženy s polem. Tato asociace je zde proto, aby muži připomněla, že by se k ženě měl chovat především v rovině sexuální jako k poli, o něžž

⁷³ K 4:6.

⁷⁴ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 52-56.

⁷⁵ K 2:223.

se poctivě stará, přespříliš jej nezatěžuje, seje a o plody své práce se stará tak, aby konečná úroda byla kvalitní a tak, aby mohl pole použít i další rok bez toho, aniž by ho svým nadměrným úsilím vyčerpá, či svým nezájmem zanedbával.⁷⁶ Jasně lze tedy usuzovat, že muž by se ke své ženě měl chovat ohleduplně, nikterak by jí neměl zanedbávat, či ji přetěžovat.

O praktikování sexu během měsíce ramadánu a v rámci modlitební praxe se dozvídáme z Koránu následující:

„Jest vám dovoleno přiblížit se v noci postní k manželkám svým – ony jsou pro vás oděvem a vy jste oděvem pro ně. Bůh poznal, že křivdíte sami sobě, avšak obrátil se k vám a odpustil vám. Nyní tedy souložte s nimi a usilujte o to, co Bůh vám předepsal...A nesouložte s nimi, zatímco se zdržujete v rozjímání v modlitebnách! Toto jsou ohraničení Boží, nepřibližujte se k nim! A takto Bůh činí srozumitelným znamení svá pro lidi – snad budou bohabojní!“⁷⁷

Ještě nutno připomenout, že sexuální hranice mezi manžely nejsou nijak vymezené, výjimku v tomto ohledu však tvoří pouze anální styk.⁷⁸ Také by muslim neměl mít pohlavní styk s ženou, která je nějakým způsobem rituálně znečištěna, zejména pak v případě menstruace (*hajd*).

1.7.2 Řešení sporů mezi manžely

Toto téma je velice složité a obsáhlé. Cílem práce není reflektovat tuto problematiku v celé její šíři, proto zde bude otázka řešení sporů mezi manžely nastíněna pouze okrajově tak, aby bylo dosaženo alespoň elementární charakteristiky většiny základních pojmů a náležitostí příslušejících k této podkapitole. Samozřejmě, že součástí této podkapitoly bude i zmínka o možná „nejožehavější“ otázce v rámci polemiky ohledně islámu, tedy o bití žen (*darbu'n-nisá'*). Práce se snaží distancovat od jakýchkoliv soudů, či závěrů v otázce bití žen, to znamená, že zde budou zmíněny

⁷⁶ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 53-54.

⁷⁷ K 2:187.

⁷⁸ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 84.

pouze s úryvkem Koránu přímo se dotýkající této problematiky, dále pak hadítý. V menší míře byly použity myšlenky současníků, které jsou však negovány odlišnou argumentací tak, aby se zabránilo možnému „nachýlení se“ k jedným, či druhým postojům zastávaným v této celosvětové diskuzi.

Na začátek uvedme úryvek z často citované súry, jež nabádá k ohleduplnosti vůči ženám:

„...A zacházejte s nimi podle zvyklostí uznaných! Jestliže k nim cítíte odpor, je možné, že cítíte odpor k něčemu, do čeho Bůh vložil velké dobro.“⁷⁹

Je nutné si uvědomit, že rozvod v islámu je chápán jako poslední možná varianta. V případě nepokojného soužití obou manželů je vždy upřednostňováno několik postupů/stádií, které předcházejí rozpadu manželství. Jestliže se muž s ženou nepohodne, měly by následovat tyto kroky: z počátku by muž měl ženě pouze ústně domluvit, kdyby toto nepomohlo, dojde k přerušení sexuálních vztahů, když ani tento krok nepomůže, je manžel oprávněn použít mírný tělesný trest.⁸⁰ Co se týká druhého kroku, tedy přerušení sexuálních styků s manželkou, manžel zanechá jakýchkoliv kontaktů v tomto směru se svou ženou. Nesmí se však stát, že by na základě hádky manžel opustil rodinu, domácnost, nebo společnou manželskou postel. Manžel svou ženu na společném lůžku ignoruje. Ohledně třetí fáze řešení konfliktu mezi manžely má

⁷⁹ K 4:19.

⁸⁰ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 104. K tomuto tématu například Ahmad Al-Tayyeb uvádí, že v případě přerušení sexuálních styků utrpí hlavně žena, protože její zbrání je svůdnost. Cílem ženy, potažmo manželky, jest získání mužova srdce. Jestliže tedy manželé spolu nespí, tato okolnost zraňuje ženinu čest. Manželka takto může přijít spíše ke smyslům, když si uvědomí, že rozhádání se s manželem může způsobit výše zmíněné problémy. Dále k otázce bití dodává: „*I kdyby jen jedna žena z miliónu mohla být napravena lehkým bitím...tak toto není ve skutečnosti bití, jedná se spíše o fackování, popichování, postrkování. To je to, o co tu běží.*“ (Oficiální stránky serveru *The Middle East Media Research Institute*. Dostupné z: <<http://www.memri.org/report/en/0/0/0/0/0/4048.htm>> [6.5.2012]). Autor webové stránky *What Does the Religion of Peace Teach About* píše, že muž má právo ženu zbít, když neudělá to, o co je žádána. Bití musí přestat, když žena opětovně začne poslouchat (Oficiální stránky serveru *What Does the Religion of Peace Teach About*. Dostupné z: <<http://www.thereligionofpeace.com/Quran/003-wife-beating.htm>> [6.5.2012]). Nutno zmínit, že v islámu se nachází mnoho hlasů a to jak mužských, tak ženských, které zásadně nesouhlasí s bitím ženy/manželky. V žádném případě nelze tento jev generalizovat na všechny vrstvy muslimského společenství. Neexistuje žádný ucelený průzkum, jenž by uváděl, do jaké míry je tento fenomén rozšířený. Proto lze o otázce bití v islámu, respektive pak o jeho frekvenci lze pouze a jen polemizovat.

manžel právo přistoupit k tělesným trestům. Je však nutné uvést, že takovéto tresty musí být mírné povahy, manžel nesmí udeřit manželku do obličeje, nesmí svým konáním způsobit modřiny, či snad zlomeniny, nesmí manželku během tělesného trestu slovně ponižovat.⁸¹ Nyní se podívejme na příklady, kde můžeme najít v Koránu, či v hadítech zmínky a trestání ženy.

O bití žen se zmiňuje verš súry Ženy:

„Muži zaujímají postavení nad ženami, protože Bůh dal přednost jednům z vás před druhými, a proto, že muži dávají z majetků svých (ženám). A ctnostné ženy jsou oddány a střeží to, co Bůh nařídil střežit. A ty, jejichž neposlušnosti se obáváte, varujte a vykažte jim místa na spaní a bijte je! Jestliže vás jsou však poslušny, nevyhledávejte proti nim důvody! A Bůh věru je vznešený, veliký.“⁸²

Dále lze o bití žen nalézt v Koránu ještě další zmínku, když Alláh praví k Jóbovi, aby potrestal svou manželku:

„A vezmi do ruky metlu a udeř jí, a nehřeš!“⁸³

Do jaké míry je však tento verš relevantní, jakožto příklad hodný následování, je diskutabilní.

V hadítech lze nalézt:

„Prorok (mír a požehnání s ním) pravil: ‚Muž nebude tázán na to, proč zbil manželku svou.‘“⁸⁴

Tělesný trest manželky jest jakýmsi předposledním stupněm rozpadu manželství. Když ani tato metoda nezabere a nevede k uklidnění vztahů, následuje rozhodčí soud, kdy jsou zvoleni dva rozhodčí, jeden z manželčiny, druhý pak z manželovy strany. Ti

⁸¹ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 79-80.

⁸² K 4:34.

⁸³ K 38:44.

⁸⁴ Oficiální stránky serveru *Center for Muslim-Jewish Engagement*. Dostupné z: <<http://www.cmje.org/religious-texts/hadith/abudawud/011-sat.php#011.2142>> [6.5.2012].

by měli určit povahu rozporů, nicméně jejich rozhodnutí není nikterak závazné vůči manželům. Ti pak na doporučení rozhodčích mohou zůstat v manželském svazku, nebo se nechají rozvést.⁸⁵

O rozhodčím soudu nás zpravuje verš Koránu takto:

*„A obáváte-li se rozvratu mezi oběma, povolte rozhodčího z jeho rodiny a rozhodčího z její rodiny. A přejí-li si oba manželé usmíření, Bůh mezi nimi zařídí shodu, neboť Bůh je vševědoucí a dobře zpraven.“*⁸⁶

1.7.3 Otázka zahalování se v domácnosti

Již jako první náznak toho, aby byla zachována cudnost u obou pohlaví se praví ve verši súry Světlo:

*„Řekni věřícím, aby cudně klopili zrak a střežili svá pohlaví – a to je pro ně čistší, vždyť Bůh je dobře zpraven o všem, co konají.“*⁸⁷

K tomuto ještě nutno dodat, že nevhodný, dlouze upřený pohled do očí muže, či ženy může být brán jako urážka.⁸⁸ Toliko k první predispozici zahalování.

O zahalování, respektive pak o tom, kdo může ženu vidět nezahaleno hovoří Korán takto:

„A řekni věřícím ženám, aby cudně klopily zrak a střežily svá pohlaví a nedávaly na odív své ozdoby, kromě těch, jež jsou viditelné. A necht' spustí závoje své na ňadra svá. A necht' ukazují své ozdoby jedině svým manželům nebo otcům nebo tchánům nebo synům nebo synům svých manželů nebo bratřím nebo synům svých bratří či sester anebo jejich ženám anebo těm, jimž vládne jejich pravice, nebo služebníkům, kteří nemají chůlce, nebo chlapcům, kteří nemají pojetí o nahotě žen. A necht'“

⁸⁵ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 104.

⁸⁶ K 4:35.

⁸⁷ K 24:30.

⁸⁸ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 394.

nedupou nohama, aby lidé postřehli ozdoby, které skrývají. A konejte všichni pokání před Bohem, ó věřící, snad budete blaženi!⁸⁹

Dozvídáme se, že žena se může odhalit před svým manželem, otcem a to jak z manželovy, tak z manželčiny strany, synům opět jak z manželovy, tak ze své strany, má-li muž již nějaké děti z předešlého manželství, či s další manželkou, která jest v domácnosti, před tchány, tchýněmi, bratry svými a manželovými, taktéž u sester, taktéž u manželek blízkého příbuzenstva, před sluhy, před chlapci, jejichž věk ještě nedozrál k sexuálnímu uvědomění a aktivitě. Význam části „...anebo těm, jimž vládne jejich pravice...“ jest ve významu otroků/otrokyně. Ohledně části „...A necht' spustí závoje své na řadra svá...“ doplníme, že v arabském originálu Koránu se na místě českého překladu, v němž jsou zmíněny závoje, nachází slovo pro typicky islámský ženský oděv (*chimár*, plurál *chumur*)⁹⁰. Lze tak negovat domněnku, že v Koránu jest uvedena nutnost nošení charakteristického islámského šátku (*hidžáb*).

Tuto okolnost ještě dokresluje verš súry Spojenci:

„A není pro manželky hříchem, jsou-li viděny otci svými, syny svými, bratry svými, syny bratří svých a syny sester svých anebo ženami jejich a otrokyněmi. Necht' jsou bohobojné, vždyť Bůh je věru svědkem věci každé.“⁹¹

Doplníme, že označení „...ženami jejich...“ má na mysli ženy v muslimské obci.⁹²

Starým ženám je pak ohledně zahalování v domácnosti dovolena větší volnost:

„A není hříchem pro starší ženy, které již nemají naději na sňatek, jestliže odloží své oděvy, aniž ovšem staví na odív ozdoby své. Však zdrží-li se toho, bude to pro ně vhodnější. A Bůh je slyšící, vševědoucí.“⁹³

⁸⁹ K 24:31.

⁹⁰ Viz obrazová příloha č. II.

⁹¹ K 33:55.

⁹² *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 478.

O závojích lze ještě nalézt zmínku v následujícím verši:

„Proroku, řekni manželkám svým, dcerám svým i věřícím ženám, aby přitahovaly k sobě své závoje! A toto bude nejvhodnější k tomu, aby byly poznány a nebyly uráženy. A Bůh je odpouštějící, slitovný.“⁹⁴

A. J. °Alí ve svém komentáři uvádí k části „...aby byly poznány a nebyly uráženy...“, že zahalování nemělo ženu omezit, ba naopak ji chránit proti obtěžování. Dále uvádí, že zahalování mělo na Blízkém východě předznamenávat vyšší společenské postavení ženy, bylo tedy jakýmsi sociálním ukazatelem. Odkazuje pak na nejranější civilizace, kdy např. zákon v Asýrii ze 7. stol. př. n. l. přikazoval zahalování vdaných žen, naopak zakazoval jej u otrokyň a žen špatné pověsti.⁹⁵ Je nutné taktéž zmínit, že v pasáži „...aby přitahovaly k sobě své závoje...“ je v arabském originálu na místě závoje uveden arabský termín pro typicky islámský dámský oděv (*džilbáb*, plurál *džalábíb*)⁹⁶. Opět ani zde není zmínka o hidžábu.

1.8 Rozvod

Některé okolnosti týkající se rozvodu (*taláq*) byly již reflektovány (např. v podkapitolách 1.5, 1.6). Rozvod je u muslimů chápán jako ta nejposlednější možná varianta v rámci řešení manželských problémů. V jednom z hadítů se praví:

„Ze všech věcí, jež dovoluje zákon, pravil Prorok, je rozvod v očích Boha tím nejodpornějším.“⁹⁷

Avšak pokud je rozvod opravdu nutný, Korán toto jednání schvaluje (viz verš K 33:37 podkapitoly 1.5). Dále taktéž Korán o rozvodu, který je výsledkem bezvýchodné situace v manželství uvádí:

⁹³ K 24:60.

⁹⁴ K 33:59.

⁹⁵ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 479.

⁹⁶ Viz obrazová příloha č. I.

⁹⁷ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 634.

„Jestliže se oba manželé rozvedou, Bůh je oba obohatí ze Své hojnosti a Bůh je pln hojnosti, moudrý.“⁹⁸

V islámu se může rozvod uskutečnit z vůle manžela, soudu, či manželky. Jestliže se muž chce s ženou rozvést, stačí, když k ní pronese tzv. zapuzovací formuli: „*Rozvedl jsem se s tebou*“ (*tallaqtuki*)⁹⁹, či vyřkne ještě lingvisticky zajímavější formuli se stejným významem jako u předešlé fráze. Tato zvláštní formule (*anti táliq*) je zajímavá z důvodu, že musí být pronesena vždy pouze ústy muže, kdy příjemcem bude zase vždy pouze žena. Proč tomu tak je? Celá zvláštnost obratu tkví v jeho neobvyklém složení. Osobní zájmeno *anti* označuje v arabštině 2. osobu ženského rodu jednotného čísla, tedy *ty*. Dle běžné stavby arabské věty by po tomto zájmenu mělo následovat participium aktivní¹⁰⁰ logicky ženského rodu. Avšak aktivní participium *táliq* není v tomto případě ženského rodu (*táliqa*), ale mužského. Tato výjimka se v arabštině vyskytuje, jestliže lze dané slovo, či slovní spojení použít pouze a jen jedním směrem. Toto slovo, či slovní spojení není rodově „tvárné“ ani správné, používá se jen a pouze pro jednu danou věc a jeho další začlenění do jazykové struktury by nedávalo smysl. Konkrétně spojení *anti táliq* může použít, jak již bylo uvedeno, pouze muž vůči ženě, bylo-li by tomu naopak, výraz by pak nedával smysl. Tento frazém nám tedy sám o sobě říká, jak velkou váhu může mít slovo muže a slovo ženy v rámci rozvodového řízení. Nicméně, vysloví-li manžel jednu z těchto dvou frází, manželství se přesune do porozvodového období (*‘idda*), které bylo již avizováno dříve v rámci práce (viz podkapitola 1.5), uplyne-li doba *‘iddy* dojde k rozpadu manželství. Připomeňme, že doba *‘iddy* je pro obvyčejné ženy tříměsíční, pro vdovy pak dobou čtyř měsíců a deseti dnů. Dále k tomuto doplňme, že jestliže je žena těhotná, doba *‘iddy* se u ní automaticky prodlužuje až do doby narození dítěte.

⁹⁸ K 4:130.

⁹⁹ Al-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 88, 90. Podle některých pramenů musí být tato formule pronesena třikrát za sebou, podle jiných pramenů formule třikrát za sebou být pronesena nesmí, může být pronesena pouze jednou (viz ABBOTT, Freeland. *Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation*. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11, p. 30 a Al-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 90-91).

¹⁰⁰ Neboli taktéž přičestí činné. V arabštině se pod tímto pojmem chápe přičestí činné v čase přítomném, kdy zpravidla základní osobou uváděnou gramatikami a slovníky spisovné moderní arabštiny jest 3. osoba v singuláru, tedy např.: sedící, píšící, hrající etc.

O tomto nás zpravuje Korán následovně:

„...Pro ty, jenž jsou těhotné, skončí jejich čekací lhůta tehdy, když porodí. A kdo je bohabojný, tomu Bůh věc jeho ulehčí.“¹⁰¹

Dále uvedme, že je-li žena v *‘iddě*, manžel by si jí měl nechat doma, měl by jí podporovat a přispívat jí na případné náklady:

„Ubytujte ženy své po rozvodu tam, kde sami bydlíte, podle možností svých. Nečiňte jim žádnou újmu s úmyslem je utiskovat. Jsou-li těhotné, přispívejte jim, pokud neporodí. A jestliže kojí pro vás dítě vaše, dávejte jim jejich odměnu a dohodněte se vzájemně podle zvyklosti uznané, však narazíte-li na potíže, dejte je kojit ženě jiné!“¹⁰²

A. J. *‘Alí* uvádí, že v části „... však narazíte-li na potíže ...“ lze pomýšlet na potíže zejména fyzické povahy u matky, jako je nedostatek mléka, není-li zdravá, anebo má-li nějaké psychické problémy.¹⁰³

Po skočení *‘iddy* se muž k ženě navrátí, či nikoliv. Jestliže se vrátí, s tímto faktem musí souhlasit i jeho manželka. Pokud se nevrátí, manželství zaniká. Stávalo se, že muž se schválně se svou ženou nechal rozvést, vehnal jí tak do *‘iddy*, těsně před skončením této lhůty se k ní navrátil, posléze tento postup opakoval a to vše, aby manželství zaniklo z rozhodnutí manželky, která je mu v tomto případě nucená vrátit zpět věno, či mu poskytnout jinou finanční náhradu¹⁰⁴ (viz následující verš K 2:229 této podkapitoly).

Muž a žena se spolu rozvedou. Uplyne *‘idda* a oba se rozhodnou spolu vstoupit do sňatku znova. Nastanou mezi nimi problémy a manželství jest rozvedeno podruhé. I toto je v islámu dovoleno. O legálnosti druhého rozvodu po sobě jdoucím u stejných osob, dále pak o možnosti navrácení se k manželce, či o jejím uvolnění z manželství po

¹⁰¹ K 65:4.

¹⁰² K 65:6.

¹⁰³ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007, s. 636.

¹⁰⁴ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 96.

uplynutí ^ċiddy a o možnosti ženy odejít z manželství, přičemž se ale musí manželovi nejdříve vykoupit, nás spravuje verš sůry Kráva:

„Rozvod je možný dvakrát, potom lze podržet manželku podle správné zvyklosti, nebo ji propustit v dobré vůli. Není vám dovoleno vzít nic z toho, co jste jí dali, leda že se oba obáváte, že nedodržíte omezení Bohem daná. Jestliže se obáváte, že nedodržíte omezení Bohem daná, tedy nebude pro žádného z obou vás hříchem, jestliže se žena vykoupí. Toto jsou omezení Bohem daná, nepřekračujte je! Ti, kdož překračují Boží omezení, ti jsou nespravedliví!“¹⁰⁵

Po druhém rozvodu se stejný muž a stejná žena mohou opětovně vzít a mají právo se nechat rozvést i potřetí. Třetí rozvod jest však rozvodem posledním, po němž se stejní manželé nemůžou nadále brát. Výjimka nastane, když si žena vezme jiného manžela, s tím se nechá rozvést, uplyne ^ċidda a poté si může zase vzít svého dřívějšího manžela, s nímž se nechala třikrát rozvést (viz verš K 2:230 podkapitoly 1.5).

Dále je nutné napsat, že v době menstruace není možné, aby proběhl rozvod. A kdyby snad proběhl, musí být anulován.¹⁰⁶ O tomto nás spravuje verš Koránu takto:

„A dotazují se tě na menstruaci. Rci: ,To je neduh; zdržujte se tedy žen svých po dobu menstruace a nepřibližujte se k nim, dokud se neočistí. A když se očistí, přicházejte k ni tak, jak Bůh vám to přikázal. A Bůh věru miluje ty, kdož se kají, a miluje ty, kdož se očišťují!“¹⁰⁷

Uvedme také možnost, kdy by se žena chtěla nechat z vlastní vůle a bez zdůvodňování rozvést s manželem, musí být takováto podmínka stanovena již předmanželské smlouvě. Manželka v této smlouvě dostává zplnomocnění od svého muže takto učinit, kdykoliv se jí bude chtít. Al-Sbenaty nás zpravuje, že rozdíl mezi svévolným rozvodem uskutečněným ženou a rozvodem uskutečněným soudní cestou z iniciativy ženy jest ve faktu, že před soudem žena musí zdůvodnit své rozhodnutí

¹⁰⁵ K 2:229.

¹⁰⁶ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 88.

¹⁰⁷ K 2:222.

nechat se rozvést, což nemusí činit, je-li jí umožněno rozvést se s manželem z vlastní vůle.¹⁰⁸

¹⁰⁸ AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998, s. 90.

2 Podoba manželství u beduínského kmene Rualů

Tato kapitola pojednává o význačném kmeni Arabského poloostrova – Rualech. Tento kmen byl předmětem dlouholetého zkoumání předního českého vědce a orientalisty světového formátu Aloise Musila (1868-1944). Právě od něj pochází i v současné době zatím nejrozsáhlejší monografie týkající se tohoto kmene. Vedle této knihy lze ještě vzít v potaz publikaci od anglického antropologa Williama Lancastera¹⁰⁹, jenž se zabýval aktuální podobou tohoto etnika. Vždyť od časů, kdy zkoumal Alois Musil Rualy, uběhlo již mnoho let¹¹⁰. William Lancaster tedy ve svém zkoumání více méně navázal na to předešlé Musilovo a rozšířil jej o současnou „tvář“ Rualů. Nicméně těmito dvěma monografiemi končí výčet obsáhlejších zdrojů o Rualech. Dále lze nalézt pouze pár článků anglické provenience, popřípadě i německé.

Rualy jsem si vybral zejména ze dvou důvodů. Prvně mě začala zajímat práce Aloise Musila, jehož osobnost mi přiblížil pan PhDr. Charif Bahbouh, CSc. Zpočátku jsem se tedy rozhodl zaměřit na popis Rualů v díle Aloise Musila a následně tento popis doplnit o zkoumání v terénu. V roce 2011 jsem plánoval odcestovat do Sýrie a pokusit se o menší průzkum současného života Rualů, který by se měl podle mnou získaných informací mimo jiné nacházet i na aglomeracích Damašku. Politická situace v Sýrii mi však nepřála, a proto jsem se rozhodl nakonec navštívit Egypt. Z tohoto důvodu jsem musel ustoupit ze své původní myšlenky zmapovat soudobý život onoho kmene. Rualové mi však přišli jako důležitý kmen, jenž je do určité míry reprezentativním vzorem pro ostatní kočovné kmeny v oblasti Arabského poloostrova, což mě přesvědčilo, abych se Rualům věnoval a téma diplomové práce inovoval tak, abych je mohl alespoň ve zkratce reflektovat. Také je v díle Aloise Musila o těchto pozoruhodných kočovnicích uvedeno nespočet básní v nespisovné arabštině (*al-^cámíja*)¹¹¹, které jsou přeloženy i do angličtiny. Právě tato poezie je jedním

¹⁰⁹ LANCASTER, W. *The Ruala Bedouins Today*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981.

¹¹⁰ Alois Musil uvádí, že jeho zkoumání se započalo roku 1908 (MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, Preface).

¹¹¹ Arabský jazyk se dělí na spisovnou moderní arabštinu (*al-luġa al-^carabíja al-fuṣḥa*) a nespisovnou arabštinu, nářečí (*al-^cámíja*), které se stát od státu liší. ^cÁmíja nemá žádná pravidla na rozdíl od spisovné moderní arabštiny, taktéž se neustále mění a přizpůsobuje.

z nejcennějších odkazů Musilova bádání, protože nám pomáhá velmi dobře pochopit uvažování Rualů a jejich zvyklosti. V rámci této práce jsem se tedy rozhodl, že se pokusím přeložit pár těchto básní z arabského originálu do češtiny.¹¹²

Ještě uvedme k pramenům, že pro tuto kapitolu byla použita ve velké míře Musilova monografie, protože Lancasterova publikace je v České republice nedostupná a cenou jest nákladná.

2.1 Stručná zmínka o Aloisi Musilovi

Alois Musil se narodil roku 1868 na Moravě v Rychtářově u Vyškova. Studoval teologii na univerzitě v Olomouci. Roku 1895 získal doktorát z teologie, což mu do jisté míry uvolnilo ruce a mohl se po zisku doktorátu plně věnovat cestám na Blízkém východě v rámci zkoumání biblické historie a kmenů, které do této historie patřily. Na konci 90. let 19. stol. se vydal na Sinaj, posléze k Mrtvému moři, kde se mu povedl jeho velký objev, když „znovunalezl“ pouštní zámek *Qusajr Amra*. Tato význačná stavba sloužila jako sídlo umájjovského panovníka Walída II. Malý zámeček si vydobyl svou proslulost díky freskám, které se v něm nachází.¹¹³ Tyto fresky zobrazují lidské postavy a obličeje, což do jisté míry stojí v kontradikci s tím, že islám zakazuje zobrazování lidí. Fakt zobrazování lidských postav a tváří v raně islámské stavbě nechtěli vzdělanci přijmout a jen málo z nich Musilovi věřilo jeho objev. Musil byl tak donucen se do oblasti k Mrtvému moři podívat ještě jednou a pořídit podrobnou dokumentaci, což se mu povedlo a získal si tak v tehdejších intelektuálních kruzích velký ohlas. Na svých cestách ovšem zažíval i velká nebezpečství z rukou nepřátelských kmenů. Jednou byl dokonce bodnut kopím do zad a nožem do hrudi, zatímco se vysvlékal se svými společníky, jak mu bylo cizími nájezdníky přikázáno. Trpěl taktéž vlivem nestálého klimatu a pitím znečištěné vody.¹¹⁴ Od roku 1902 byl Alois Musil profesorem na univerzitě v Olomouci a to až do roku 1909, kdy se přesunul do Vídně. Během První

¹¹² Viz textová příloha č. I.

¹¹³ AMERICAN GEOGRAPHICAL SOCIETY. Alois Musil. *Geographical Review*, Vol. 36, No. 4, p. 686.

¹¹⁴ BLACKWELL PUBLISHING. Musil's Explorations in Northern Arabia, 1908-9. *The Geographical Journal*, Vol. 35, No. 5, p. 581.

světové války zastával významný post v rámci Rakousko-Uherského mocnářství. Po válce nastoupil jako profesor na Karlovu univerzitu v Praze, kde působil až do svého odchodu do důchodu v roce 1938. Alois Musil zemřel roku 1944 v Protektorátu Čechy a Morava v Otrybách u Českého Šternberka.

Musil je v zahraničí znám mimo objevu Qusajr Amry především díky svým čtyřem velkým cestám v oblasti mezi Akabským zálivem, Tigridem, Nadždem a Aleppem. Díky štědrosti Charlese R. Cranea pak vydala *American Geographical Society* výsledky Musilova bádání v šestidílné monumentální edici. Pět knih z této edice se zabývá hlavně geografii Blízkého východu. Šestá kniha *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins* pak popisuje mocný kmen severní části pouště Arabského poloostrova – kmen Rualů. Tímto kmenem byl Musil dokonce adoptován jakožto bratr rualského náčelníka,¹¹⁵ což byla jedna z největších poct, které mohl cizinec u tohoto kmene dosáhnout.¹¹⁶

2.2 Stručná zmínka o Rualech

Rualové patří mezi beduínské kmeny pobývající na Arabském poloostrově. Jedná se o kmen čistě nomádský. Rualové dosáhli vysokého civilizačního stupně, nicméně stále v jejich etniku přetrvalo šlechtění velbloudů a podnikání nájezdů spojených s kořistěním, proto jsou velice podezřívaví vůči cizincům, jelikož se domnívají, že tito cizinci mohou spolupracovat s kmeny, na něž již v minulosti podnikli nájezd. Touto svízelnou povahou Rualů si musel projít i Alois Musil, který byl však nakonec do kmenu přijat a byl považován za jednoho z jeho členů. Rualové tráví zimu, jaro a léto ve vnitrozemí Sýrie, přičemž mohou v tomto období migrovat až k oblasti Hidžázu. Nicméně v létě, kdy je nedostatek vody, jsou nuceni k migraci na sever až k jižním hranicím Turecka, západně až k hranicím Damašku a Homsu, východně do Iráku.¹¹⁷ Jak

¹¹⁵ AMERICAN GEOGRAPHICAL SOCIETY. Alois Musil. *Geographical Review*, Vol. 36, No. 4, p. 686.

¹¹⁶ Více o A. Musilovi lze nalézt v: KLOBAS, Oldřich. *Alois Musil zvaný Músa ar-Rueili*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003. s. 231. ISBN 80-7204-275-0.

¹¹⁷ SHANKLIN, William M. The Anthropology of Rwala Bedouins. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Vol. 65, p. 376.

již bylo uvedeno výše, Alois Musil zkoumal tento kmen od roku 1908 do roku 1915. Samozřejmě i Rualové jsou muslimové, avšak jsou to nomádi, a tudíž se předpokládá, že se v jejich kultuře uchovala část zvyků předislámské kočovné společnosti. Proto je právě toto etnikum zajímavým předmětem komparace.

2.3 Výběr manželky u Rualů

Společnost Rualů je patriarchální podobně, jako je tomu v normální islámské společnosti. Každý příslušník kmene je povinen, jestliže může, plodit potomky. Člen kmene, který by odmítl reprodukci, by byl poslán do vyhnanství, což je nejhorší možný trest. Jednotlivec je totiž velice silně vázán na okolní společnost. Bez ní není definován, ztrácí kmenovou příslušnost a může ho kdokoli, ať již člen jeho bývalého kmene, či člen nepřátelského kmene, zabít.

Zalíbí-li se chlapec dívka, která mu lásku opětuje, může jí chlapec nejdříve ve věku dvanácti let oslovit, pomáhat jí v práci, kdy čas, který spolu zamilovaní stráví, jim předem určí jejich rodiče. Starší chlapec se již může se svou láskou scházet ve speciálně určených stanech, které jsou jim pronajímány vdovami po válečnících, jež si tak rády přivydělají. Mladík dívce pomáhá napojit velbloudy, nosit vodu, stavět a rozbíjet stan, tímto však jejich kontakt končí.¹¹⁸

Ohledně výběru manželky v rámci pokrevního příbuzenství platí u Rualů ta samá pravidla, jako je tomu u běžné muslimské společnosti (viz verše K 4:22, K 4:33 podkapitoly 1.5). Navíc zde ještě platí, že žádný Ruajli¹¹⁹ si nesmí vzít příslušníka nižšího kmene (jednotlivé kmeny jsou hierarchizovány), taktéž si žádá žena z kmene Rualů nesmí vzít za muže kováře (*sání*^e), protože kováři mají dle tohoto kmene nejasnou genealogii, manželství s otroky (v této době již není aktuální) je taktéž

¹¹⁸ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 135.

¹¹⁹ Singulár od arabského plurálu Ruala – v češtině tento plurál pak skloňujeme jako Rualové, singulár jako Ruajli.

zakázáno. Kdokoli si vezme otroka, bude zabit kvůli tomu, že se odvážil pošpinit krev svého lidu.¹²⁰

Dále u Rualů můžeme nalézt zajímavý fenomén. Podle starobylých zvyků se každá dívka musí vdát za mladého nejbližšího příbuzného, kterého je dle zákonů možné si vzít. Tento nejbližší příbuzný bývá syn bratrance dívčina otce (*ibnu'l-^camm*)¹²¹. Ibnu'l-^cammi si může takovouto dívku nárokovat jen pro sebe, nemá-li o ní zájem, dívka stejně musí žádat o jeho povolení, aby se mohla vdát za někoho jiného. Pro toto mají Rualové rčení: „*Nikdo kromě nejbližšího příbuzného ji nemůže uvolnit, či spoutat.*“¹²² Když si dívka odmítne vzít Ibnu'l-^camm, ten jí může zabít bez toho, aniž by platil jakoukoliv náhradu. Když se ibnu'l-^camm dozví, že o něj dívka nejeví zájem a je zamilovaná do někoho jiného, zakáže sňatek a dívka zestárne sama. Avšak je-li dívka zamilovaná do jiného, nežli do svého ibnu'l-^camm, který si jí žádá za ženu, může tato dívka po smrti svého otce jít za svým ibnu'l-^camm a požádat ho, aby jí uvolnil z jeho služeb výměnou za otce, který právě skončil. Ibnu'l-^camm v tomto případě většinou projeví lítost a nechá dívku, ať si zvolí za koho chce. Nicméně toto není pro ibnu'l-^camm povinnost, pouze ukázka dobré vůle. Nebude-li chtít dívku propustit, nemusí tak učinit. V případě, že ibnu'l-^camm odmítne a dívka si jej nechce vzít, nezbývá jí nic jiného, než se svým tajným milencem uprchnout. Většinou pár uteče k jinému vzdálenému kmeni, kde je jim poskytnuto útočiště. Musí se mít však na pozoru. Ibnu'l-^camm má právo se za dívčin útěk pomstít. Útěk je u Rualů trestán stejně jako vražda, tedy smrtí a to pro oba milence. Ti si musí po svém úprku a pobytu u jiného kmene, který je přijal za své, neustále dávat pozor, protože i po několika měsících mohou být stále pronásledováni. Alois Musil uvádí jako příklad bílého otroka Dřbána, který se zamiloval do rualské dívky. Ta mu jeho city opětovala. Protože však nebylo možné si

¹²⁰ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 136-137.

¹²¹ Přeložíme-li tento pojem do češtiny, jedná se doslova o „syna strýce z otcovy strany“. Tento jev lze mimo jiné nalézt i u beduinů v oblasti Nedžefu.

¹²² MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 137.

vzít otroka, rozhodl se mladý pár pro útěk. Nicméně byli pronásledováni a dívka byla zabita vlastním bratrem.¹²³

2.4 Otázka polygynie u Rualů

Společnost Rualů je polygammní. Když není Ruajli plně spokojen se svou první ženou, vezme si obvykle druhou. Nicméně Alois Musil dále uvádí, že Ruajli většinou žije ve stanu většinou jen s jednou ženou, zřídka pak se dvěma a opravdu vzácně až se třemi najednou (viz verš K 4:3 podkapitoly 1.3).¹²⁴

2.5 Svatba

Svatba probíhá ihned po námluvách. Ráno kdokoliv z Rualů, může se jednat i o otroka, zabije velbloudici před stanem ženicha. Jedná se o jakousi svatební obětinu (*dahíbatu'l-^carsi*). K večeru je ženami postaven menší stan (*hudžra*)¹²⁵, do nějž je uložena svatební postel. Chudší Rualové rozdělí svůj stan a vyčlení v něm nevěstě a ženichovi místo. Posléze dvě až tři ženy z ženichova příbuzenstva jdou za nevěstou, kterou přivedou do stanu, později vstoupí ženich.

Nejsou zde žádné speciální svatební ceremonie. Děvčata nezpívají, nikdo není pozván, nikdo nedává žádné dary. Porážka velbloudice by mohla napovídat, že se jedná o svatbu, avšak Rualové obyčejně poráží stará, či raněná zvířata. Dokonce ani blízcí příbuzní často nevědí, že se konala svatba. A vyjedou-li Rualové za rozbřesku na jiné místo, tábor se zboří, stany se složí a nikdo se nepovšimne hudžry vyjma nejbližších sousedů. Svatební ceremoniál je tedy v tomto případě naprosto nenápadný.

Druhý den ráno po svatbě navštíví ženich mužské oddělení stanu jeho příbuzných, kteří ho uvítají. Nevěsta je navštívena ženami, které jí poblahopřejí, od

¹²³ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 137-138.

¹²⁴ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 229-230.

¹²⁵ Ve spisovné arabštině bychom toto slovo mohli přeložit jako „místnost“, „pokoj“. V arabštině nespisovně však toto zdánlivě jasné slovo může dávat úplně jiný význam. Může tedy klidně označovat stan přesně určený pro nevěstu a ženicha.

svého tchána posléze dostane dárek. Žena nemusí po svatbě pracovat sedm dní, vdova či rozvedená žena, která se rozhodne se znovu vdát, nemusí po svatbě pracovat tři dny. Manžel pracuje však jako obvykle. Pokud se muž ožení poprvé, zůstává s nevěstou po sedm nocí, pokud již nějakou ženu má, oddá se i té další ženě.¹²⁶

2.6 Život v manželství

Bylo poznamenáno, že Ruajli žije obvykle s jednou ženou. Mladý Ruajli si totiž většinou vezme ženu, kterou miluje a zůstává jí věrný až do doby šestého až sedmého měsíce těhotenství. Poté se dívá po jiných dívkách, či rozvedených ženách. Hledání další ženy však může být přerušeno nájezdem. Když nájezd trvá delší dobu, několik týdnů, muž se vrátí domů a je unavený. Čeká tedy, dokud jeho manželka neporodí. Jestliže mu žena povije syna, muž je velice šťastný a většinou ho takováto událost pevně spojí s manželkou. Je-li pak jeho žena nehádavá, vaří-li dobře a chová se spořádaně, tak jí Ruajli zůstává věrný až do konce jeho života.¹²⁷

Avšak Ruajli může mít i ženy dvě. Pokud není muž plně uspokojen první ženou, vezme si další. První žena je tímto mužovým počinem zpočátku velmi rozladěná a krátce, nežli si obě ženy na sebe zvyknou, druhou ženu plísní. Slovní napadání druhé ženy první manželkou však, jak již bylo uvedeno, brzy končí a obě ženy spolu posléze žijí v naprosto rovnocenném vztahu. Každá z žen musí svému manželovi vařit obden tak, aby se střídala s tou druhou. V den, když jedna z žen vaří svému muži, Ruajli s touto ženou spí. V rámci sexuální otázky se tedy ženy taktéž střídají obden. Muž by měl se svou ženou ulehnout, i přestože jí nemiluje (viz verš K 4:129 podkapitoly 1.3). Jestliže by se svou ženu, kterou nemiluje, neměl pohlavní styk, neměl by jej mít ani s tou, kterou preferuje. V takovýchto případech muž spí v oddělení stanu vyčleněném pouze pro muže, nebo s ženou leží v posteli a spraví jí o tom, že si nepřeje k ní vstoupit. Žena se v tomto případě neodvází říci ani slovo. Ženy mezi sebou občas handlují o noc

¹²⁶ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 228-229.

¹²⁷ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 230.

strávenou s manželem. Žena, jež má ulehnout s mužem (*dawruhá*)¹²⁸, se takto vzdá svého výsadního práva výměnou za jiné služby. K ženiným právům totiž neodmyslitelně patří uspokojení v sexuální oblasti ze strany manžela. Manžel by měl svou choť uspokojit i v případě, zemře-li jí její blízký příbuzný, aby jí tak ulehčil od smutku. Když má žena měsíčky (viz verš K 2:222 podkapitoly 1.8), muž by se jí neměl vůbec dotýkat po tři až pět dní. Po narození dítěte se muž ženy nesmí dotýkat po čtyřicet dní. Během menstruace může žena jíst společně s ostatními členy domácnosti.¹²⁹

System platící u dvou žen se zřejmě odehrává i u žen třech, či popřípadě čtyřech. O tomto faktu se však kniha nezmiňuje, lze jej jen předpokládat.

Úlohou ženy, respektive manželky mezi Rualy je donosit a porodit dítě, připravovat jídla, šít, postavit a rozbít stan, posléze jej pak naložit na velblouda, sbírat velbloudí chlupy a vyrábět z nich tašky a rozličné ornamenty na sedla, obstarávat vodu, shromažďovat palivo, chodit na nákupy ječmene a pšenice a krmit koně.

Pohádá-li se muž se ženou, nechá všechny tyto práce na ní, avšak poté, co dojde mezi nimi k usmíření, s většinou z těchto věcí jí pomáhá. Mužská role však leží spíše v oblasti ochrany kmene, válečnictví a kořistnických nájezdů (viz verš K 4:34 podkapitoly 1.7).¹³⁰

2.7 Řešení sporů mezi manžely

Řešení sporů mezi manželi je v prostředí Rualů velice sveřepé. Neexistují zde žádné hádky, nadávky, lamentace etc. Muž nesmí být nikdy viděn na veřejnosti, jak bije svou ženu, nebo naopak, toto by vedlo k jejich zesměšnění a následně taktéž k zesměšnění Rualů. Kdyby se tak stalo, lid tyto provinilce ihned vyžene z tábora a kmene. Toto je také důvod, proč se Ruajli se svou ženou ani hlasitě nehádá na veřejnosti. Můžeme však

¹²⁸ Toto spojení lze do češtiny přeložit jako „ta, která je na řadě“.

¹²⁹ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 230-231.

¹³⁰ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 231-232.

u Rualů pozorovat bití žen (viz verš K 4:34 podkapitoly 1.7). Muži jsou při bití žen opatrní, nikdo je nesmí vidět. Ve dne takto muži činí v rohu stanu, v noci pak v posteli. Trestá se bičíky na velbloudy. Ženy si obvykle zakrývají obličej ložním prádlem, či svůj obličej přitisknou na polštář, aby tak vydaly co možná nejmenší zvuk jejich pláče vlivem bití. Byla-li by žena při bití příliš hlučná, muž jí bude bít delší dobu a kterýkoliv muž kráčející kolem stanu zaslechne stěny nebohé ženy, může manželovi v bití pomoci. Jestliže si žena stěžuje svým příbuzným, musí se většinou vrátit ke svému manželovi, aniž by dosáhla jakékoliv satisfakce.¹³¹

Bitá žena ve svém strachu může opustit stan a následovat prvního muže, kterého potká, přímo do jeho stanu, nebo může vstoupit do kteréhokoliv jiného stanu a požádat v něm o ochranu. Zde může setrvat tak dlouho, jak si jen bude přát. Majitel stanu takovouto ženu (*za'lána*) nebude nikdy žádat, aby jeho stan opustila, či snad aby se vrátila ke svému manželovi. Později jsou za ženou vysláni její příbuzní. Ti pak mužovi sdělí, zdali se s ním žena chce usmířit. V zájmu ženy je tak učinit. Může se stát, když se muž velice rozzlobí kvůli ženinu úprku, že pro ní nikoho nepošle s žádostí, aby se vrátila. Přestane se o ní zajímat a předstírá, že jí vůbec nezná. Manžel není povinen ji nadále krmit a šatit, protože od něj dobrovolně uprchla. Nechce se s ní ani rozvést bez toho, aniž by nežádal o navrácení věna. Její příbuzní jsou na ní rozzlobení, protože je uvrhla v nemilost. Není-li pak takováto žena mladá a pohledná, nezbyvá jí nic jiného než dělat služku. Je-li krásná a věkem nesešlá, může si vybrat někoho, kdo by s ní uprchl a pomohl jí tak ke svobodě.¹³²

2.8 Rozvod

Jestliže se Ruajli rozhodne rozvést se s ženou, může tak učinit, aniž by musel určit jakýkoliv důvod. Většinou se manželé rozvádí v momentě, stanou-li se vzájemně nesnesitelnými. Rozvedená žena (*mutallaqa*) shromáždí svůj majetek, opustí manželův stan a ve chvíli, kdy vkročí do stanu svých příbuzných, končí povinnost manžela jí

¹³¹ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 234.

¹³² MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 235.

ochraňovat a tato povinnost se přesouvá na jejího otce, popř. bratra etc. Rozvedená žena se může opětovně vdát za svého bývalého manžela třikrát. Ten, bude-li chtít, jí může odmítnout. Muž, když si bere ženu, vyplatí jejím příbuzným věno (viz verš K 4:4 podkapitoly 1.6). Rozvede-li se s touto ženou a chce si ji vzít i podruhé, stává se, že nevěstiny příbuzní chtějí po jejím budoucím choti druhé věno (*sijáq*)¹³³, za předpokladu, že muž nemá děti a žena není těhotná.

Manželka se může svému muži vyplatit. Jestliže chce manžela opustit, vyřkne: „*Rozved' se se mnou!*“ (*talliqní*)¹³⁴, načež manžel ženu vyzve, aby mu vrátila zpět věno, které za ní zaplatil jejím příbuzným. Ti, jestliže věno vyplatí, ženu uvolní z manželského poměru.¹³⁵ Nicméně s vyplácením věna obvykle bývají problémy. Příbuzní nevěsty si jej rozdělí mezi sebe a mohou být neochotní věno opět dát dohromady, nebo muži vyplatit náhradu. Proto takováto žena, která se chce nechat vyplatit z manželství (*ajúf*) častokrát neuspěje a zbude jí buď šance se ke svému manželovi vrátit, nebo utéci do vyhnanství.¹³⁶

Důvodem, proč se manžel může ihned rozvést se svou ženou jest, když zaslechne pomluvy svědčící o tom, že je zamilována do někoho jiného. V tomto případě, zvláště pak jedná-li se o význačnou osobnost dochází k okamžitému rozchodu se ženou. Muž nežádá ani vyplacení kompenzace, ani navrácení věna, na nějž má nárok.¹³⁷

¹³³ Ve spisovné arabštině existuje pro věno označení „mahr“, nicméně lze nalézt taktéž slovo „sadaq“, které je méně obvyklé, avšak může představovat jistou analogii na slovo zmíněné v textu.

¹³⁴ Alois Musil ve své knize o Rualech neuvádí „*Rozved' se se mnou!*“, ale anglické „*Let me go!*“ tedy přeloženo „*Nech mě jít!*“ Nutno však dodat, že za anglickým „*Let me go!*“ se v knize nachází „*talliqní*“, což přeloženo z arabštiny neznamená „*Nech mě jít!*“, ale „*Rozved' se se mnou!*“ (MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 234).

¹³⁵ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 232-234.

¹³⁶ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 235-236.

¹³⁷ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 238.

Taktéž se může Ruajli rozvést s těhotnou ženou a vzít si jinou a to v době, jak z textu vyplývá, kdy ještě jeho předešlá žena neporodila.¹³⁸

2.9 Ostatní

Kterýkoliv Ruajli obviní jakoukoliv dívku, či ženu a neprokáže své obvinění, přijde o ruku, která mu bude useknuta lidem nařknuté dívky, či ženy. Je-li takovýto muž pod ochranou vlivné osobnosti, musí nařčené dívce, které neprokázal vinu, dát deset velbloudů.

Mnoho rualských dívek otěhotní ještě před svatbou. Jakmile si toho všimnou dívčini příbuzní, snaží se jí pomoci, aby plod potratila. Jestliže by dívka zemřela v následku nedokonalého provedení potratu, nikdo se o tom nikdy nedozví. Ženy budou mlčet a muži se nestarají o záležitosti svých protějšků. Jestliže se dívka nemůže zbavit svého plodu, její první kroky míří za milencem, aby jej poprosila o sňatek, ale když muž odmítne, či je například na tažení a nemůže vyslyšet svou milovanou, velmi často žena v takovémto případě spáchá sebevraždu. Jestliže otec, nebo bratr přijde na to, že jeho dcera, či sestra nosí dítě, vyláká jí pod falešnou záminkou ven z tábora, kde jí zabije, rozseká na deset kousků a pohřbí. Nikdo se neptá na důvod, nikdo se nezastane dívky, prostě se o ní mluví, jakoby zemřela přirozenou cestou. Rualové by jednoduše nedovolili svobodné matce, aby zůstala mezi nimi. Dítě bez uznání otce nemá v tomto kmeni místo. Žilo by v něm jako cizinec bez jakékoliv ochrany a pomoci. Těhotná dívka však může utéci a hledat útočiště v obydlených částech velkých měst. Když se takovéto dívce podaří uprchnout bez podezření ze strany příbuzných, nikdo jí nebude pronásledovat, avšak nesmí se již nikdy vrátit zpět ke svému lidu. Její lid jí totiž považuje za mrtvou a objevila-li by se, ihned by ji zabili.¹³⁹

¹³⁸ MUSIL, A. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 223.

¹³⁹ MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 239-240.

3 Manželství v soudobé islámské společnosti

V první kapitole bylo uvedeno, že podoba stanov, předpisů, výkladů aj. okolností dotýkajících se rodinného práva se v islámském civilizačním okruhu mění zejména v závislosti na *maḏhabu*. Tato kapitola si proto klade za cíl reflektovat vývoj a postupy islámského práva (tedy daného *maḏhabu*), respektive jeho rodinné podoblasti ve vybraném státu islámské provenience. Práce se nesnaží komplexně pojednávat o problematice rodinného práva v celém islámském světě ve všech jeho historických epochách, pouze analyzuje dílčí události, aby se tak alespoň elementárně poukázalo na fakt, že rodinné právo se u drtivé většiny islámských států modifikuje a vyvíjí neustále kupředu a následuje tak potřeby moderního světa, jež vytlačují staré a v dnešní době již mnohdy překonané tradiční postupy uplatňované na poli partnerském, manželském a rodinném.

3.1 Egypt

Egypt byl vždy vystaven evropskému vlivu, který značně zesílil v 2. pol. 19. stol. Tato doba byla charakteristická započatím celonárodní diskuze ohledně tradičního pojetí rodiny a vztahu mezi pohlavími. Na jedné straně stanuli příznivci reformy, kteří tvrdili, že islámské rodinné právo již nadále neuspokojuje potřeby a požadavky moderní společnosti a tudíž musí být tato specifická část islámského náboženského práva, stejně jako šari'átské soudy, které jej uplatňují, modifikovány. Mezi příznivce a podporovatele reformy se počítali modernističtí 'ulamá' (Muhammad 'Abduh), právníci vzdělaní na západě (Qásim Amín) a v neposlední řadě feministické organizace (Malak Hifní Násif). Proti reformě stanuli konzervativci jako egyptský muftí z let 1914-1921 Muhammad Bachít. Ten tvrdil, že jakékoliv změny v šari'e budou jejím porušením a tímto jest ohrožena pozice náboženského práva v celém Egyptě. Nicméně k reformě pod vlivem událostí nakonec došlo. Egyptskou reformu v oblasti rodinného práva pak lze pak rozdělit do dvou hlavních částí: reforma týkající se manželské dokumentace, potažmo

registrace manželství z let 1897, 1910, 1913 a 1931, dále pak reforma týkající se minimálního věku potřebného k uzavření sňatku z let 1923 a 1931.¹⁴⁰

3.1.1 Stručný nástin vývoje egyptského soudnictví a legislativy v době reformy rodinného práva

Ještě když byl Egypt pod nadvládou Osmanské říše, šaríatský soud měl pravomoc zasahovat do sféry osobního statusu jednotlivce (*al-ahwál aš-šachsija*)¹⁴¹, do domény muslimských náboženských nadací (*waqf*) a do civilní, kriminální a veřejné oblasti státu. Nicméně procesní statutární zákon (*Procedural Statutory Law*) z roku 1897 vymezil pravomoc šaríatských soudů už jen na osobní status jedince a na waqf. Zbylé pravomoci byly těmto soudům odňaty a dány nově vzniklým lidovým soudům ustaveným roku 1884, do nichž bylo importováno evropské právo. Později byla představena instituce odvolávání se k soudu vyšší instance, což byl pojem pro šarícu doposud neznámý. Pro tento účel byly tedy šaríatské soudy, které se pořád ještě zaobíraly osobním statutem,¹⁴² kam patří i rodinné právo,¹⁴³ rozčleněny do tří instancí: soud všeobecné spravedlnosti (*Court of Summary Justice*), soud první instance (*Court of First Instance*) a nejvyšší soud (*Supreme Court*), přičemž důležitější případy šly okamžitě k soudu první instance. Procesní statutární zákon dále reformoval islámská soudně-procesní pravidla, následně pak pravidla týkající se důkazních materiálů, jako např. akceptování dokumentů, nebo nepřímých důkazů jakožto oprávněných prostředků u soudu etc. Posléze byly vydány ukázkové příručky pro zmatené soudce a právníky, jak přistupovat k řešení sporů v otázce osobního statusu jednotlivce a waqfu. Šestnáct tisíc rozhodnutí v těchto příručkách se věnovalo problematikám minimálního věku pro uzavření manželství a registraci manželů. Tento systém fungoval až do roku 1955, kdy byly šaríatské soudy zrušeny režimem Svobodných důstojníků a nahrazeny speciálně

¹⁴⁰ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 259.

¹⁴¹ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2004, s. 127.

¹⁴² SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 259-260.

¹⁴³ KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2004, s. 127.

k tomu určenými institucemi fungujícími v rámci národních soudů.¹⁴⁴ Ještě dodejme, že v roce 1962 došlo v Egyptě k zákazu unilaterálního rozvodu s ženou ze strany manžela (viz podkapitola 1.8).¹⁴⁵

3.1.2 Změna hranice minimálního možného věku k uzavření manželství

Věk sňatku Korán přesně nestanovuje. Definuje ho jako věk „dospění“ (viz verš K 4:6 podkapitoly 1.6). Hanafíjský madhab, který byl v Egyptě praktikován od počátku 19. stol., vymezuje vhodnou věkovou hranici pro uzavření sňatku jakožto „věk sexuální zralosti“, přičemž minimální věk takovéto zralosti je pro dívku stanoven na devět, pro chlapce pak na dvanáct let.

V rámci této doktríny je také dovoleno, aby byl sňatek uzavřen mezi sexuálně nevyspělými jedinci, či dokonce s nemluvnětem. Takovéto manželství se ovšem završí až v okamžiku, kdy jeden z manželů, či oba dva fyzicky dospějí do fáze, kdy jsou připraveni konat pohlavní akt.

Tato praxe, kterou bychom mohli označit za „dětský sňatek“, je muslimskou společností provozována zejména z ekonomických a sociálních důvodů. Nutno zmínit, že daleko frekventovanější je ono manželství v případě nedospělých dívek. Čím mladší dívka je, tím spíše jí rodina dokáže provdat za jejími členy vybraného ženicha. Otec se takto zbaví ekonomické povinnosti dívku živit a chrání jí tak lépe před případnými předmanželskými známostmi. Dle běžné víry se taktéž tvrdí, že provdáme-li mladou dívku, prodloužíme její manželský život a zvětšíme počet potomků.¹⁴⁶

Protiargumentem bylo, že sňatek mezi sexuálně a psychicky nedospělými jedinci může způsobit duševní újmu mladé ženě a jejímu dítěti, což by mělo za následek labilitu manželství. Právě z těchto důvodů především egyptské ženy skrze tisk požadovaly

¹⁴⁴ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 260-261.

¹⁴⁵ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 215.

¹⁴⁶ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 262.

navýšení minimálního věku potřebného k manželství. Také usilovaly o navýšení věku proto, neboť si uvědomovaly, že vdá-li se mladá dívka, ztrácí tak ve většině případů šanci na získání dostačujícího vzdělání a následnou kariéru. Po nějaké době k reformě skutečně došlo.

Článek 1 zákona č. 56 z 11. listopadu 1923 specifikoval, že soudy se nesmí angažovat v manželských sporech, pokud dané ženě, či dívce bylo „v době uzavření sňatku“¹⁴⁷ méně než šestnáct let, u ženicha byla tato hranice stanovena na let osmnáct. Článek 99 zákona č. 78 z roku 1931 nicméně pozměnil frázi „v době uzavření sňatku“ na „dobu slyšení“¹⁴⁸, tedy soudy se nemohly zabývat manželskými spory, jestliže byl jeden z manželů v „době slyšení“, čili v době projednávání pře u soudu, pod hranicí minimálního možného věku k uzavření sňatku. Změna této fráze v článku 99 zákona č. 78 posléze od původního znění obsaženém v článku 1 zákona č. 56 dovolila široké veřejnosti, aby legálně obcházela systém (viz 3.1.4) Článek 367 zákona č. 78 z roku 1931 již zakázal uzavírání sňatků, jestliže jeden z manželů by byl pod věkovou hranicí stanovenou zákonem č. 56 z roku 1923, taktéž článek 367 zákona č. 78 zakazoval jakékoliv úřední potvrzení takového manželství, které bylo uzavřeno před implementací zákona č. 78 a na němž se podílel alespoň jeden z manželů, jehož věková hranice byla v rozporu s ustanovením zákona z roku 1923. Článek 34 zákona č. 78 taktéž stanovil, že nevěsta a ženich musí dokázat svou „plnoletost“ rodným listem, či jiným úředním dokumentem, na němž je patrné datum narození, nebo také lékařskou listinou, jež uvádí odhadovaný věk. Takováto lékařská listina musí být vydána Ministerstvem zdravotnictví, či místním zdravotním střediskem.¹⁴⁹

¹⁴⁷ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 263.

¹⁴⁸ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 263.

¹⁴⁹ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 263-264.

3.1.3 Otázka registrace manželství

Písemná dokumentace svatby není dle šarí'cy potřeba, pro realizaci šarí'atského manželství stačí pouze ústní svědectví nejméně dvou osob (viz podkapitola 1.6). Mnoho manželských párů bylo tedy před příchodem reformy oddáno, aniž by jejich manželství bylo zaregistrováno státním notářem. Absence úředních listin dokládajících uzavření sňatku vedla ke zneužívání manželských práv. Když například nebyli k dispozici svědci, kteří by doložili uzavření sňatku, či nemohlo-li být toto svědectví bráno z jakéhokoliv důvodu v potaz, mohl jeden z manželů odmítnout fakt, že vstoupil do manželského poměru se svým protějškem a tím ho tak připravil o jeho manželská práva. Takovéto varianty zneužívání právního systému vedly k novelizaci egyptského práva v oblasti registrace manželství. Reforma započala rokem 1897 a skončila roku 1931, kdy jako jediný relevantní důkaz o uzavření manželství v případě sporu mezi manžely, kdy jeden z nich odmítne, že by kdy vstoupil do manželského poměru s tím druhým, je dle článku 99 zákona č. 1931 listina ověřená státním notářem, či soudcem (*qádí*) a to dle článku 101 stejného zákona.¹⁵⁰ Ještě dodejme, že za falšování potvrzení o svatbě hrozil notářům trest a to dle ustanovení článku 1 zákona č. 56 z roku 1923.¹⁵¹

Uvedme ještě, že šarí'atský sňatek (rozuměj sňatek založený pouze na svědectví dvou osob) bez notářského potvrzení o jeho uzavření, či bez schválení qádího, je soudem uznám, projednává-li se pře, při níž oba manželé nezpochybňují platnost jejich manželství.¹⁵² Notářské ověření, či qádího schválení se používají jako relevantní důkaz soudem pouze v případech, kdy jeden z manželů popírá manželství s druhou stranou. Nicméně i u šarí'atského manželství, které bylo uzavřeno za pomoci nejméně dvou svědků, se v rámci jeho platnosti předpokládá, že bylo uzavřeno mezi partnery nacházejícími se nad věkovou hranicí, kterou stanovil zákon. Byl-li by v tomto případě

¹⁵⁰ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 264-265.

¹⁵¹ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 263.

¹⁵² SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 266.

porušen věkový předpis, poté by soud šarí'atské manželství neuznal a pře by vůbec nebyla projednávána.

3.1.4 Nelegální porušování systému i jeho legální obcházení

Reforma však byla do jisté míry znevýhodněná tradicí praktikovanou hlavně na venkově, podle níž bylo vdávat dívky pod zákonem stanovenou věkovou hranicí běžné. Reforma se tedy dostala do souboje se společenskou tradicí, kdy zvyklosti nastolené od nepaměti houževnatě bránily v úplném nastolení reformních zákonů. Když byla v sedmdesátých letech 20. stol. učiněna studie ohledně úspěšnosti provedených reforem, čtyřicet procent venkovských dělnic a rolnic a malý segment mužské populace uvedly, že byly provdávány pod hranicí minimálního povoleného věku nutného k uzavření manželství.¹⁵³

Prostředky sloužící k porušování právního systému jsou například falšování notářsky ověřených listin o uzavření manželství, či falšování lékařských potvrzení o odhadovaném datu narození potřebných k legálnímu uzavření sňatku. Jsou zde však i možnosti, jak systém beztretně obejít. Například nevěstin walí uzavře sňatek dle zvyklostí mezi svou ještě nezletilou dcerou a potenciálním ženichem recitací první sůry Koránu (*al-fátiha*)¹⁵⁴. Dívka, až dospěje do doby minimálního věku nutného k uzavření manželství, předstoupí před soud a vymyslí si fiktivní spor ohledně výživného, její manžel nic nenamítá. Dle článku 99 zákona č. 78 z roku 1931 je manželská pře soudem akceptována a řešena (manželství je tedy úředně uznáno), jsou-li manželka, manžel, nebo oba dva nad hranicí minimálního předepsaného věku možného k uzavření manželství v „dobu slyšení“, čili v dobu projednávání konkrétních manželských problémů před soudem. Takto walí docílí provdání své dcery, která je ještě pod věkovou hranicí, za ženicha dle zvykové tradice, jež je však v očích státu nelegální. Nicméně dosáhne následně i úředního rozpoznání manželství díky soudní při, při níž jsou

¹⁵³ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 262.

¹⁵⁴ Doslova „Otevíratelka“. Jedná se o jakýsi „otčenášek“ islámu.

projednávány vymyšlené námitky žalujícího a kdy ani jedna strana nenamítá nic ve smyslu zpochybnování platnosti jejich manželského poměru.¹⁵⁵

3.2 Irák

V Iráku došlo k velkým změnám legislativy v otázce rodinného práva po pádu monarchie, kdy revoluční režim vydal nový zákon o osobním statusu jednotlivce v roce 1959. Tento zákon zakazoval polygamii, nicméně podle článku 3 zákona z roku 1959 mohlo být žadateli soudem uděleno speciální povolení umožňující praktikování polygamie. Soud v takovýchto případech posuzoval ekonomické možnosti manžela, jenž musel být schopen, aby povolení získal, finančně podporovat více než jednu manželku a dále zde taktéž musel existovat význačný důvod, proč si další manželku vzít. Kdokoliv by porušil ustanovení článku 3, tomu hrozil trest: jednorozční vězení, či zaplacení pokuty sto dinárů. Zcela unikátním se pak stala difúze ší'itského a sunnitského dědického práva.

Zákon z roku 1959 ohledně zákazu polygamie byl však společností brán velice negativně, v některých oblastech byl dokonce ignorován. Poté, co vládu roku 1963 získala převratem strana Ba'ť, celým názvem Socialistická strana arabské obrody (*hizbu'l-ba'ť al-'arabí al-ištiráki*), byl zákon dotýkající se osobního statusu jednotlivce revidován. Články, které zakazovaly polygamii, byly zrušeny kvůli tomu, že ona ustanovení byla v přímém rozporu s Koránem. Sjednocení ší'itského a sunnitského dědického práva noví zákonodárci zachovali, nicméně zákon o osobním statusu jednotlivce následoval vzory v Sýrii, či Egyptě, kde byla polygamie sice omezena, avšak nebyla zakázána.¹⁵⁶

3.3 Libye

Výrazné změny v libyjské legislativě nastaly po převratu v roce 1969, kdy se moci ujal Muammar Kaddáfí. Reformy práva byly od roku 1969 jednoznačně nastaveny tak, aby

¹⁵⁵ SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3, p. 268-269.

¹⁵⁶ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 216.

se postupným přechodem od šari'cy docílo nastolení takového zákonodárství, v němž by libyjská žena měla navíc přidána privilegia a svobody. Z tohoto důvodu vydala 23. prosince 1972 Velitelská libyjská revoluční rada (*Libyan Revolutionary Command Council*) zákon č. 76, jehož účelem bylo „chránit některá ženská práva ve věcech manželství, rozvodu z předpojatosti a rozvodu založeného na obecné shodě“¹⁵⁷. Nový zákon v plném rozsahu nahrazoval dřívější ustanovení šari'cy. Zákon byl doprovázen memorandem, které ho doplňovalo a poskytovalo informace, jak kánon vykládat a jak jej aplikovat především u ne zcela jasných a jednoznačných soudních pří. Nejdůležitější nařízení týkající se v podstatě liberalizace ženských práv byla ustavena v 1. a 2. článku zákona č. 76. Zatímco 1. článek určoval věkovou způsobilost pro uzavření sňatku, článek 2 zakazoval dříve obvyklé právo walího nutit svou svěřenkyni ke vstupu do manželství.

Věková hranice byla v článku 1 stanovena u ženy na šestnáct roků, u muže na osmnáct let. Sňatek partnerů, kteří jsou oba dva pod věkovou hranicí, byl podle ustanovení zákona č. 76 nelegální a jako takový by byl ihned soudem anulován. Ohledně sňatku, kdy jeden z partnerů je pod věkovou hranicí však revoluční zákon nic neuváděl a nestanovoval ani žádné postihy pro ty, kteří by se takového sňatku dopustili. O manželství, kdy jeden z partnerů by byl pod věkovou hranicí v době uzavření sňatku zákon č. 76 pouze uváděl, že případnými spory ve věcech takového manželství se soudy nebudou zabývat. Soud mohl udělit výjimku ohledně věkové nezpůsobilosti. Jedna z těchto výjimek mohla být soudem schválena na základě podezření dívky z „nemorálnosti“¹⁵⁸. Nemorálnost lze chápat ve smyslu obav rodiny dívky z jejího případného nemanželského poměru. Čest rodiny by byla pošpiněna, kdyby k takovému poměru skutečně došlo. Fenomén nemorálnosti hrál důležitou roli v dřívějším šari'atském systému, kdy na základě podezření dívky z „nekalých“ úmyslů ji mohl její walí provdat ještě jako věkově nezpůsobilou ovšem ve věkových hranicích

¹⁵⁷ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 31.

¹⁵⁸ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 32.

určených šari'ou,¹⁵⁹ respektive pak preferovaným madhabem v Libyi, kterým byl z valné většiny madhab málikovský.¹⁶⁰ Memorandum taktéž uvádí, že soud má pravomoc vdát dívku-sirotka pod její věkovou hranici stanovenou článkem č. 1 a to na základě nutnosti předcházet možnému dívčinu spáchání nemorálnosti.

Článek 2 nás zpravuje o faktu, že aby bylo manželství platné, musí se na něm dohodnout walí se svou svěřenkyní. V Alžírsku musí být takovýto konsenzus proveden ústně, veřejně a za účasti úřední osoby, aby byla v co možná největší míře eliminována pravděpodobnost, při které by walí mohl souhlas své svěřenkyně získat nátlakem. O nařízeních jsoucích kupříkladu v Alžírsku však článek 2 nehovoří. Ještě uveďme, že podle šari'cy je walího souhlas k uzavření sňatku nezbytný, kdy v tomto směru se liší pouze hanafíská právní škola, která vyžaduje souhlas walího pouze pokud je jeho svěřenkyně ještě ve předpubertálním věku. Nicméně podle libyjského práva se musí žena s walím shodnout i v době, kdy je už dospělá, nebo v případě, kdy už je jednou, či vícekrát rozvedená.

Článek 3 zákona č. 76 hovoří o možnosti svěřenkyně, jež nedostala souhlas od svého walího, požádat o udělení souhlasu soudní cestou. Soud však není vázán takového rozhodnutí vydávat automaticky, vše záleží pouze na jeho uvážení.¹⁶¹

Další části libyjského zákona z roku 1972 se týkají rozvodů. Uveďme, že článek 4 zákona č. 76 hovoří o možnosti kteréhokoliv z partnerů podat si k soudu žádost o rozvod z důvodu předpojatosti protějšku, kdy navrhovatel definuje své další setrvání v manželství jako nemožné. Jako obvinění slouží většinou špatné chování jednoho z partnerů. Zvyková praxe šari'cy byla nejen v Libyi založena na hledisku, že manžel má v rámci rozvodu k dispozici zapuzovací formulí (viz podkapitola 1.8), kdy muž je povinen nechat své rozvedené manželce věno, které jí pořídil a musí jí taktéž platit

¹⁵⁹ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 31-32.

¹⁶⁰ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 30.

¹⁶¹ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 35-36.

výživné po dobu ʿiddu. Žena se může s mužem nechat dle náboženského práva rozvést buď soudní cestou, či je-li to dohodnuto v předmanželské smlouvě, může se s ním rozvést z vlastní vůle kdykoliv, kdy v takovémto případě je žena povinna manželovi vrátit věno. Článek 4 zákona č. 76 rozšiřuje dřívější výhradné privilegium ženy nechat se rozvést s manželem prostřednictvím soudní cesty i na muže. Když soud v případě žádosti o rozvod z předpojatosti shledá muže vinným, muž musí ženě poskytnout stejnou finanční kompenzaci jako v případě rozvodu prostřednictvím „zapuzovací“ formule. Je-li žena uznána vinnou, musí zaplatit odškodnění manželovi. Je-li vina vzájemná, žádná ze stran neplatí kompenzaci té druhé.¹⁶²

V roce 1973 byl zaveden nový zákon týkající se polygamie, která byla jako taková sice ponechána, avšak pouze v intencích sňatků mezi Libyjci. To znamená, že kterýkoliv Libyjec by si vzal za ženu cizinku, musel s ní žít podle ustanovení z roku 1973 v monogamním svazku, tedy nesměl si již vzít další ženu a to ať už cizinku, či Libyjku. Vzal-li si však Libyjec Libyjku, mohl s ní žít v polygamním svazku za předpokladu, že jeho dalšími ženami budou pouze a jen Libyjky.

Reformátoři libyjského práva však již nevzali muži jeho privilegium na unilaterální rozvod, který mu je dán šariʿou. Taktéž jsou tvůrci nové libyjské legislativy kritizováni za fakt, že cílená reforma vedla jen k minimálním novátorským změnám ve sféře práva, kdy většina z těchto změn provedených po roce 1969 byla již reflektována jinými osobnostmi islámské historie.¹⁶³ V otázce zákazu sňatku mezi nevěstou a ženichem, kteří se nachází pod věkovou hranicí stanovenou článkem 1 zákona č. 78 z roku 1972, uveďme například dva vzdělance 8. století n. l. Ibn Šrubruma a ʿUṭmán al-Battího, kteří se shodli na tom, že sňatek mezi dvěma nezletilými partnery musí být pokládán za neplatný. Ohledně článku 2 zákona č. 76, který má být jakousi „hradbou“ proti snahám walího nutit svou svěřenkyni ke vstupu do manželství, poznamenejme, že již Abú Hanífa, zakladatel hanafíjského madhabu pravil, že žádná dospělá dívka by neměla být svým walím nucena uzavřít sňatek, či Abú Bakr al-Asamm, význačný představitel

¹⁶² MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 36-38.

¹⁶³ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 47-48.

islámské teologie 9. století, se vzeprél fenoménu nucení dospělé panny walím do sňatku. Reformátoři libyjského práva jsou po roce 1972 občás napadáni za to, že zákonem č. 78 inovovali právní systém jen „na oko“, kdy základní podstatu šarícy cíleně nezměnili.¹⁶⁴ Sám Muammar Kaddáfí měl dle Anny Mayerové málo sympatií zejména k takovým reformám šarícy, které se zaměřovaly na ženský status, kdy Kaddáfí dokonce veřejně šarícu obhajoval jakožto „optimální systém pro usměrňování rodinného života“¹⁶⁵ a přisuzoval nespokojenost muslimských žen jejich ignoraci šarícy, či jejich selhání ve výkonu náboženského práva.¹⁶⁶

3.4 Pákistán

Významné formování rodinného práva lze v Pákistánu pozorovat od roku 1955. Tehdy započala velká kampaň z iniciativy Celopákistánského sdružení žen (*All-Pakistan Women's Association*), zkráceně APWA namířená proti polygamii. Na polygamii vadil APWA především fakt, že dojde-li k druhému manželství, první žena je manželem ve většině případů citově „odsunuta“ na druhou pozici, kdy to samé se týká i jejich dětí. Někdy v této době si vzal pákistánský ministerský předseda za druhou manželku svou sekretářku, což u AWPA vzbudilo negativní emoce.¹⁶⁷ Padesát žen v Karáči proto vyrazilo s transparenty protestovat za dosažení zrušení polygamie, respektive fenoménu druhé manželky přímo před dům ministerského předsedy Muhammada ‘Alího Bogry. To vedlo k ještě většímu zintenzivnění protestů. Pochody demonstrantů se začaly objevovat po celé zemi, kdy protestující se zavazovali „*padnout do posledního v boji o právní ochranu proti polygamii v Pákistánu*“¹⁶⁸. Eskalaci napětí se Muhammad Bogra

¹⁶⁴ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 32-34.

¹⁶⁵ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 48.

¹⁶⁶ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 48.

¹⁶⁷ ABBOTT, Freeland. Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11, p. 26.

¹⁶⁸ ABBOTT, Freeland. Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11, p. 28.

rozhodl řešit sestavením sedmičlenné Komise pro řešení problémů v otázce manželství a rodinného práva (*Commission on Marriage and Family Laws*). Komise byla ustavena 4. dubna roku 1955 a skládala se z šesti laiků, mezi nimiž byly tři ženy a jednoho nábožensky vyškoleného tradicionalisty. Mezi řešené problémy patřilo například to, zdali má být ženám uděleno více práv ve společnosti, či co jsou to vlastně základy islámu. Výstupem Komise bylo několik doporučení: manželství a rozvody by měly být registrovány, aby se předešlo sporům při rozvodu, za koho byla daná žena vdaná, dalším návrhem Komise bylo, že zapuzovací formule nesmí být vyřčena třikrát za sebou, nýbrž pouze jednou.¹⁶⁹

Doporučení ustanovená Komisí se následně stala součástí Manželského zákona (*Marriage Law*) vydaného 2. března 1961. Tento zákon byl výraznou reformou rodinného práva v Pákistánu. Nařizoval jednak registraci manželství a rozvodu, v problematice druhé manželky bylo od této doby v Pákistánu zakázáno, aby si muž vzal druhou manželku, jestliže by neměl souhlas od Rozhodčí rady (*Arbitration Council*). Nový zákon taktéž zvýšil u dívek hranici povoleného věku nutného k manželství ze 14 let na 16 let, určil taktéž, že v případě polygamie musí být s ženami nakládáno stejně a konečně zakazoval rozvod, u nějž by nebyla tříměsíční čekací lhůta.¹⁷⁰

Ještě uvedme, že před přijetím Manželského zákona se pákistánská společnost diferencovala do tří myšlenkových proudů. První proud byl tvořen radikálními modernisty. Podle nich se snažil prorok Muhammad přejít od nekontrolovatelné polygamie předislámských Arabů přes přesně vymezenou polygamii, v níž jako maximum figurují čtyři manželky na jednoho muže, k úplné monogamii. Své domněnky dokládali verši 129 a 3 súry Ženy (viz verše K 4:129 a K 4:3 podkapitoly 1.3), které dle jejich interpretace hovořily o nemožnosti praktikování polygamie. Druhým myšlenkovým proudem byli tradicionalisté. Jejich teze se zakládala na tvrzení, že není možné pochybovat, či vyvracet cokoli zjevené. Korán se nesmí brát jako část, ale jako

¹⁶⁹ ABBOTT, Freeland. Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11, p. 28-30.

¹⁷⁰ ABBOTT, Freeland. Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11, p. 26.

celek, navíc polygamie slouží k tomu, aby se společnost uchránila před zhoubným vlivem všemožných chorob. Tradicionalisté dále argumentovali faktem, že sám Muhammad měl několik žen najednou. Posledním a největším proudem byli umírnění modernisté, kteří přijímali polemiku radikálních modernistů i tradicionalistů. Umírnění modernisté nezpochybňovali polygamií jako takovou, uznávali jí, nicméně taktéž brali v úvahu historický vývoj muslimské obce, v rámci něhož byli ochotni přijmout za určitých podmínek i monogamii.¹⁷¹ Výsledný zákon z roku 1961 poukazuje na fakt, že nakonec došlo k oslabení pozice tradicionalistů ve prospěch modernistů, jejichž polemika s implementací Manželského zákona získala převahu.

3.5 Saúdská Arábie

Jak již bylo uvedeno v 1. kapitole, v Saúdské Arábii dominuje jedna z nejpřísnějších právních škol, kterou je hanbalovský maḏhab. Na hanbalovský maḏhab navazuje wahhábismus, což jest oficiální ideologický doktrína saúdských králů. Wahhábismus patří mezi nejortodoxnější směry v islámu, což lze ilustrovat i na příkladu z nedávných let, v němž saúdský soudce podpořil navzdory celosvětové, ale i tuzemské opozici sňatek mezi osmi roční dívkou a sedmačtyřicetiletým mužem. V reakci na protesty zasazujícími se o zrušení dětských sňatků ustanovila saúdská vláda 24. listopadu 2008 věk plnoletosti na osmnáct let, nicméně již nestanovila nic ve věci minimálního věku nutného k uzavření manželství.¹⁷²

3.6 Sýrie

Jak již bylo avizováno, Sýrie patří mezi islámské země, v nichž byla polygamie limitována, avšak nebyla úplně zakázána. Na základě zákona týkajícího se osobního statusu jednotlivce z roku 1953 bylo odsouhlaseno, že muž si může vzít druhou ženu, avšak musí prokázat svou schopnost ji bez potíží živit.¹⁷³ Stejně jako v Iráku, i zde se

¹⁷¹ ABBOTT, Freeland. Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11, p. 27.

¹⁷² Taken for a Bride. *New Internationalist*, June 2009, p. 25.

¹⁷³ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 215.

dostala k moci strana Ba^ct, která se poprvé výrazněji objevuje v syrské vládě roku 1956. Vojenským převratem z 8. března 1963 se definitivně tato strana ujala moci¹⁷⁴ a do současnosti jí lze považovat za vládnoucí syrskou stranu, opomeneme-li aktivitu opozice, která již od roku 2011 v zemi bojuje za změnu stávajícího režimu.

3.7 Tunisko

Vývoj práva v Tunisku představuje jeden z vrcholů liberalismu aplikovaného v islámských zemích.¹⁷⁵ Roku 1956 získalo Tunisko nezávislost na Francii, která zemi obsadila v roce 1881. Po získání nezávislosti se stalo v roce 1957 Tunisko republikou, kde v jejím čele stanul význačný představitel protifrancouzského odboje Habíb Búrgíba. Ten se v roce 1957 taktéž zasloužil o vydání nové ústavy, která vycházela z ústavy z roku 1861. Podle ústavy z roku 1957 zůstávalo Tunisko islámskou republikou, nicméně byla zrušena polygamie a ženy získaly rovnoprávné postavení vůči mužům a to v rodině i ve společnosti.¹⁷⁶

Nově přijatá ústava přijímala evropské modely práva a byla revoluční ve třech bodech. Dle článku 18 se zakazovalo praktikování polygamie. Pro vyvrácení mnohoženství reformátoři využili formulaci 129. verše súry Ženy (viz verš K 4:129 podkapitoly 1.3), jenž hovoří o nemožnosti být stejně spravedlivý ke dvěma a více ženám, avšak tento verš stojí v rozporu s první částí 3. verše té samé súry (viz verš K 4:3 podkapitoly 1.3), který je hlavním koránským veršem v otázce povolení polygamie. Tunisko nakonec vzalo verš 129., jakožto verš jasně poukazující na nemožnost praktikování polygamie a mnohoženství na základě tohoto verše definovalo jako zakázané a protiústavní. Jednalo se o vůbec první islámskou zemi, která se zřekla základního ustanovení seslaného v Koránu. Články 30 a 31 nového zákona ústavy z roku 1957 také zakázaly všechny rozvody, o nichž by nebylo rozhodnuto soudní cestou, což znemožnilo muži se s ženou rozvést pouze a jen z vlastní vůle, kdy stačilo vyřknout rozváděcí formuli a manželství bylo považované za rozvedené. Posledním

¹⁷⁴ BAHBOUH, Charif. *Sýrie*. Praha: Dar Ibn Rush, 2005, s. 80.

¹⁷⁵ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 215.

¹⁷⁶ BAHBOUH, Charif. *Tunisko*. Praha: Dar Ibn Rush, 2010, s. 47-48.

revolučním bodem nového zákona bylo ustanovení, jež od manžela, který se chce nechat rozvést, vyžaduje, aby uvedl důvod tohoto rozvodu. Není tedy možné, aby se manžel s ženou rozvedl bez udání vysvětlení, jak je tomu v jiných islámských státech.¹⁷⁷

¹⁷⁷ KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2, p. 215-216.

4 Komparace beduínského a soudobého islámského manželství

Kapitola se bude zabývat porovnáním svatby beduínské, respektive rualské se svatbou soudobého islámského světa. Jde tedy převážně o komparaci 2. a 3. kapitoly, přičemž kapitola 1. tvoří jakousi platformu, na jejímž pozadí bude srovnávání prováděno.

Svatba v islámu je pojmem vcelku relativním. Opomeneme-li nařízení dotýkající se této problematiky seslaná v Koránu, jenž je díky své božské podstatě neměnný, v každé islámské zemi došlo k dominanci jiného maḏhabu (tedy i rozrůznění výkladu rodinného práva), který byl do značné míry taktéž zkombinován s lidovou praxí a tradicí mající svůj počátek mnohdy i před příchodem islámu. Každý stát islámské provenience má také jinou legislativu v rámci rodinného práva, dovoluje a zakazuje věci, jež mohou být muslimy v sousedním státě chápány zcela jinak. Je nutné se tedy v komparaci soustředit pouze a jen na styčné body rodinného práva s vědomím, že tyto body byly obsáhnuty všemi uvedenými islámskými zeměmi při procesu reformy rodinného práva uvedené v 3. kapitole. Za avizované body lze považovat v této studii zejména polygamií, výběr manžela, manželky, věno, rozvod a tresty. Styčné body poslouží k tomu, aby bylo lépe dosaženo jasného a zřetelného výstupu komparace.

Ke 2. kapitole je nutné uvést, že Alois Musil, jak již bylo zmíněno dříve v této studii, zkoumal Rualy v prvních dvou dekadách 20. stol.. Jeho výzkum nám tedy nedovoluje nahlédnout na aktuální podobu života rualských beduínů. Nicméně toto historicky uzavřené zkoumání arabských nomádů provedené českým arabistou lze brát jakožto určitou, časově vymezenou etapu manželství v islámu na počátku 20. stol., které se navíc nacházelo v regionu Arabského poloostrova, jenž tehdy, ale i dnes zůstává plně oddán šarí'e, mluvíme-li o oblasti států Perského zálivu a Saúdské Arábie. Manželství u kmene Rualů tak z části možno brát díky jeho geografickému umístění (míní se tím krajina Hidžázu nacházející se na západě dnešního Království Saúdské Arábie) za ovlivněné stejnými podmínkami, které později utvářely kupříkladu ortodoxní wahhábismus. Výše zmíněné fakty ohledně manželské praxe Rualů poslouží v komparaci k ukázce svérázného typu manželství v islámu, jehož historická křivka se nachází na poč. 20. stol a jehož svérázné projevy, v mnohém se blížíci islámskému fundamentalismu, stojí v ostrém kontrastu s novými reformami rodinného práva, jimiž si prošla většina islámských zemí v druhé pol. 20. stol.

4.1 Polygamie

Kapitola 2 nás zpravuje o tom, že drtivá většina rualských mužů žije s jednou ženou. Méně je takových Rualů, kteří si vezmou dvě ženy a jen opravdu vzácně se vyskytují tři ženy v jednom manželském poměru. O čtyřech ženách se již nic z Musilovy práce o Rualech nedozvídáme.

Z kapitoly 3 vyplývá, že polygamie byla zakázána v Tunisku, v roce 1959 v Iráku, zde však byla později obnovena, i když pouze v soudem omezené podobě. Polygynie byla povolena, nicméně právně regulována v Iráku, Sýrii, Íránu, Pákistánu, Jordánsku a Maroku. V této studii již byl zmíněn u několika vybraných států postoj legislativy k problematice polygamie. K tomu doplňme, že v Íránu zákon umožňuje ženě použít druhé manželství svého muže jako prostředek k rozvodu. V Jordánsku a Maroku dovoluje zákon ženě moci si do předmanželské smlouvy zakotvit, že manželství bude monogamní.¹⁷⁸ V rámci Maroka ohledně monogamní předmanželské smlouvy platí, že kdyby muž toto nařízení porušil a vzal si další ženu, jedná se pro první manželku o důvod k rozvodu. A to i v případě, že v předmanželské smlouvě nebyl ukotven požadavek monogamie. Marocká žena má právo obdržet od manžela kompenzaci, jestliže uzavře sňatek s druhou ženou.¹⁷⁹ V případě Jordánska a Maroka ještě dodejme, že jestliže první žena shledá manželovo jednání vůči ní za nespravedlivé, s ohledem na chování muže k druhé ženě, může první žena požádat soud na základě obvinění z nespravedlnosti o rozvod.¹⁸⁰ Jsou zde také státy, v nichž si polygamie neprošla reformou, jakou bylo možno pozorovat v průběhu 20. stol. v rozličných islámských regionech. Země, ve kterých není polygamie zakázána, ani právně omezena užívají šarí'ý, jakožto základního principu v přístupu k mnohoženství.¹⁸¹ Mezi tyto státy patří kupříkladu Saúdská Arábie, Omán, Spojené arabské emiráty aj.

¹⁷⁸ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 47.

¹⁷⁹ CHAMIE, Joseph. Polygyny among Arabs. *Population Studies*, Vol. 40, No. 1, s. 56.

¹⁸⁰ MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 47.

¹⁸¹ CHAMIE, Joseph. Polygyny among Arabs. *Population Studies*, Vol. 40, No. 1, p. 56.

Pro lepší výsledek komparace použijme ještě sociometrická data týkající se polygamie. Tato data se zabývají procentem mužské populace žijícím v polygynních manželstvích a to z celkového počtu ženatých mužů daného státu. Z výzkumu J. Chamieho vyplývá, že v Súdánu je okolo 20 procent mužů nacházejících se v polygynním manželském poměru, v Kamerunu je situace podobná jako v Súdánu, navýšení lze pozorovat v Nigeru, Tanzánii, Mali a Středoafričké republice, kde počet polygynních mužů osciluje mezi 20 až 35 procenty. K velkému poklesu oproti těmto údajům dochází v případě arabských muslimů, kdy procento polygynních arabských muslimů se nachází na pomyslné křivce od 2 do 12. Kupříkladu v roce 1976 se v Sýrii nacházelo 1,9 procenta polygynních mužů, v Bahrajnu v roce 1981 bylo toto procento 5,4, v Kuwajtu pak 11,7 procent v roce 1975, v Tunisku v roce 1946 4,5 procenta, v Jemenu v roce 1975 4,5 procenta taktéž jako v Tunisku, ve Spojených arabských emirátech v roce 1975 6 procent, v Libyi v roce 1973 3,3 procenta, v Egyptě v roce 1960 3,8 procenta, v Alžírsku v roce 1966 dokonce pouze 1,8 procenta etc. Ze získaných dat je možné vypočítat klesající procento polygynních mužů v Sýrii (v roce 1960 4,3 procenta, 1970 3,6 procenta a o roku 1976 nás zpravuje výše uvedený záznam) a Alžírsku (v roce 1948 3 procenta, 1954 2 procenta a o roku 1966 nás zpravuje výše uvedený záznam). Stoupající procento polygynních mužů lze pozorovat v Libyi, Kuwajtu, Egyptě a Jordánsku.

Z Chamieho průzkumu se k nám dostal ještě jeden velice zajímavý jev, kterým je počet manželek jednoho muže. Dle informací jím získaných drtivá většina polygynních Arabů-muslimů žije v manželském poměru pouze se dvěma ženami. Malé procento pak se třemi a mizivé procento se čtyřmi. Kupříkladu v Alžírsku v roce 1966 žilo 97,4 procent polygynních mužů pouze se dvěma ženami, 2,5 procenta se třemi ženami a 0,1 procenta se čtyřmi ženami. Uveďme ještě příklad Kuwajtu, který se řadí mezi státy, v nichž je polygamie neomezená a platí zde pouze stanovy šarí'cy v rámci rodinného práva, tento stát také vykázal největší procento v oblasti výzkumu počtu polygynních mužů z celkového počtu ženaté mužské populace daného státu. V roce

1975 žilo v Kuwajtu 92,2 procent polygynních mužů se dvěma ženami, 7,1 procent se třemi ženami a 0,7 procenta se čtyřmi ženami.¹⁸²

Ze získaných faktů 1., 2., 3. a 4. kapitoly lze shrnout komparaci polygamie u Rualů a soudobé islámské společnosti do dvou bodů:

- a) Polygamie byla u Rualů neomezená. V Tunisku a Iráku došlo ke zrušení polygamie. V mnoha dalších islámských státech došlo k její právní regulaci. Těžiště polygamie (rozuměj její praktikování) se dle práce J. Chamieho přesunulo z tradiční oblasti Arabského poloostrova do subsaharské a tropické Afriky. Výsledkem je, že postavení mnohoženství se v soudobé islámské společnosti neustále mění a prochází inovacemi na rozdíl od postavení polygamie u Rualů, která byla vzhledem ke geografické poloze kmene a jeho jednoduše neměnná.
- b) Musil uvedl, že většina Rualů žila s jednou ženou, méně z nich pak se dvěma ženami a výjimečně měl muž ženy tři. Z dat nasbíraných J. Chamie sice nemáme k dispozici procento muslimské mužské populace žijící pouze s jednou ženou, nicméně vidíme, že u polygynních manželství je preferovaný počet žen dvě, velmi málo tři a výjimečně čtyři. V tomto ohledu lze tvrdit, že zvyky ohledně počtu žen v polygynním manželství u Rualů přetrvaly i v dnešní arabsko-muslimské společnosti, kde počet tří a čtyř žen je jen velice málo preferovaný, stejně tak, jak tomu bylo u Rualů.

4.2 Výběr manžela, manželky

Ze získaných faktů 1., 2. a 3. kapitoly lze shrnout komparaci výběru manžela, nebo manželky u Rualů a soudobé islámské společnosti do jednoho bodu:

- a) O výběru manžela, či manželky u Rualů Alois Musil napsal, že jsou preferovány určité typy před ostatními. Je například zakázáno, aby si žena vzala kováře kvůli jeho nejasné genealogii, či otroka, aby nedošlo k „úpadku“ krevní posloupnosti u rualských potomků. Verš sůry Kráva (viz verš K 2:221 podkapitoly 1.2) věřící

¹⁸² CHAMIE, Joseph. Polygyny among Arabs. *Population Studies*, Vol. 40, No. 1, p. 56-58.

nabádá, aby si raději vzali otroka, než-li nevěřícího člověka. Tento verš do jisté míry lze považovat za verš rušící jakýkoliv kastovní systém a staví lásku a víru proti snahám o „pokrevní čistotu“. Myšlenka výše jmenovaného verše se samozřejmě promítá i do současné islámské společnosti. Omezený výběr manžela, manželky u Rualů jest protichůdným vůči neomezenému (v intencích víry) výběru manžela, manželky tak, jak je sesláno v Koránu a tak, jak je praktikováno ve většině islámských států současnosti.

4.3 Věno

Ze získaných faktů 1., 2. a 3. kapitoly lze shrnout komparaci věna u Rualů a soudobé islámské společnosti do jednoho bodu:

- a) O věně u Rualů bylo napsáno, že je-li rozvod mezi mužem a ženou iniciován z manželčiny strany, ta je pak povinna dát svému choti zpět věno, které za ní muž dříve zaplatil, aby s ní mohl uzavřít sňatek. Často se však stává, že vlastníky nevěstina věna se stanou její rodiče a příbuzní, kteří pak odmítají své blízké dát v případě jejího rozvodu s manželem věno nazpět, což jí dle rualských zákonů nutí, aby s manželem zůstala, není-li schopná zaplatit obnos věna, které za ní bylo ženichem vyplaceno, či může od manžela utéci, v tomto případě jí však hrozí trest smrti. V klasické koránské terminologii jest věno výhradním majetkem nevěsty (viz podkapitola 1.6), která ho v případě jí iniciovaného rozvodu použije jako „výplatné“. Ta samá praxe a myšlenka, tedy že věno je nedotknutelným vlastnictvím nevěsty, byla taktéž použita při implementaci reformem z 20. stol. u většiny islámských zemí reflektovaných ve 3. kapitole. V otázce vlastnictví věna, stojí na jedné straně praxe Rualů, podle které může být věno vlastněno příbuznými nevěsty a na druhé straně stojí názor klasické islámské terminologie a reformem rodinného práva většiny islámských zemí v průběhu 20. stol., že věno jest výhradním majetkem nevěsty. Lze tedy konstatovat, že obě frakce stojí ve vzájemném rozporu.

4.4 Rozvod

Ze získaných faktů 1., 2. a 3. kapitoly lze shrnout komparaci rozvodu u Rualů a soudobé islámské společnosti do několika bodů:

- a) Na počátku 2. kapitoly je uveden fakt, že jakýkoliv Ruajli se může s ženou rozvést pouze na základě zapuzovací formule. Tento jev je v islámu akceptován drtivou většinou zemí. Ke změně rozvodu formou zapuzovací formule však došlo v Tunisku, kde články 30 a 31 zákona z roku 1957 zakázaly jiný rozvod než takový, který je provedený soudní cestou. Taktéž tyto články nařizují muži, jenž se chce s manželkou rozvést, aby uvedl důvod, na jehož základě bude soud postupovat. Unilaterální rozvod byl také zakázán v Egyptě. Výstupem tohoto bodu je fakt, že praktikování zapuzovací formule se projevovalo u Rualů a projevuje i dnes u většiny zemí islámu. Výjimkou jsou v tomto ohledu Tunisko a Egypt vystupující z řad svých islámských sousedů, kdy jako jediné uvedené státy v rámci studie zakazují rozvod prostřednictvím zapuzovací formule.
- b) V podkapitole o rozvodu Rualů se dozvídáme, že žena ihned poté (jak je zřejmé z Musilova popisu oné události), co manžel vyřkne zapuzovací formulí shromáždí svůj majetek a opustí jeho stan. Okamžikem, kdy vstoupí do stanu svého příbuzenstva, manžel za ni ztrácí odpovědnost, kterou přebírá otec rozvedené ženy. Toto však stojí v kontradikci s koránským veršem (viz verš K 65:6 podkapitoly 1.8) nařizujícím muži, jenž se rozvedl s manželkou, aby ji ubytoval ve svém příbytku po dobu [‘]iddu¹⁸³. Zmíněné jednání Rualů lze označit za protichůdné se zněním výše uvedeného verše Koránu.
- c) Alois Musil uvádí v rámci zvyklostí Rualů, že žena, která se rozvede se svým chotěm, za něj může být třikrát opětovně provdána. Z kontextu podkapitoly o rozvodu u Rualů chápeme, že tímto končí možnosti svateb a rozvodů zmíněné ženy v rámci jednoho manžela. Po páté se již za stejného muže takováto žena vdát nemůže, nicméně to jest pouze dedukce, kterou naznačuje text. Bylo-li by

¹⁸³ V článku pojednávajícím o libyjském zákonu z roku 1972 týkajícího se reformy rodinného práva se dozvídáme, že podle tradičního libyjského modelu (tedy podle šari‘y) je manžel v době [‘]iddu, kdy se s ženou rozvedl pomocí zapuzovací formule, povinen jí vyplácet výživné, taktéž jí musí zaplatit část věna (MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 36), muž se tedy musí o svou manželku finančně starat i v době [‘]iddu. U Rualů tato starost pro manžela končí, když žena opustí jeho stan, což se obvykle děje ihned poté, co vysloví zapuzovací formulí. I v tomto ohledu lze tedy nalézt rozpor mezi Rualy a současnou islámskou společností ve věci starosti muže o jeho bývalou manželku, s níž se sice rozvedl, avšak která zůstává v době [‘]iddu.

tomu tak, že žena u Rualů má povoleno si třikrát opětovně vzít muže, s nímž se předtím již jednou rozvedla a v případě, že se s ním rozvede popáté, nemůže si ho již vzít znovu, pak by takovéto pravidlo odporovalo běžným trendům v klasickém islámském manželství. V něm je dovoleno, aby žena a muž měli maximálně tři sňatky v řadě, posléze se již k sobě nemohou vrátit, nevdá-li se takováto žena za někoho jiného, s nímž se i rozvede a může pak opětovně vstoupit do manželského poměru s mužem, se kterým se již třikrát rozvedla (viz podkapitola 1.8). Je tedy jasné, že v tomto ohledu islám počet sňatků nevynechává tak, jak by tomu mohlo být v případě Rualů, prokázala-li by se domněnka ohledně maximálního možného počtu čtyř rozvodů, u jednoho manželského páru jako pravdivá.

4.5 Tresty

Ze získaných faktů 1. a 2. kapitoly lze shrnout komparaci trestů u Rualů a soudobé islámské společnosti do jednoho bodu:

- a) Každý Ruajli, který nařkne ženu a není schopen jí prokázat obvinění, přijde o ruku. Takovýto postih v Koránu nenajdeme. Verše sůry Ženy (viz verše K 24:4 a K 24:5 podkapitoly 1.5) praví, že ten, kdo obviní ženu a neprokáže její vinu, dostane osmdesát ran bičem.

4.6 Shrnutí

Bylo zjištěno, že některé zvyky Rualů se v menší, či větší míře liší buď od stanov klasické koránské terminologie, nebo od reformované podoby rodinného práva v islámském světě 20. stol., nebo od obojího. Výchytky u Rualů v oblasti manželství mohly být zapříčiněny odlišným výkladem Koránu, vlivem madhabu, na jehož území se Rualové vyskytovali, zachování předislámských beduínských tradic aj. Komparace probíhala celkem v pěti bodech: 1. polygamie, 2. výběr manžela, manželky, 3. věno, 4. rozvod, 5. tresty. Nejvíce odlišností bylo zjištěno ve 3. bodě, nejméně ve 2., 3. a pátém bodě.

Závěr

Manželství je ve většině kultur chápáno jako jedno z nejvýznamnějších těžišť veřejného i osobního života. Lze skrze něj velice dobře poznat charakter dané společnosti. Manželství v islámu je otázkou stále více diskutovanou, která rozděluje celý svět. Cílem práce bylo kromě komparace poukázat na to, že islámské manželství si prochází neustálým vývojem, který byl v průběhu 20. stol. zakotven dokonce prostřednictvím zákonů oproti minulosti, kde měla hlavní roli v praktikování zákonů rodinného práva interpretace Koránu a taktéž s ní spojený *madhab*. Islámské manželství se tedy neustále vyvíjí, což dokládá porovnání rualského typu manželství z poč. 20. stol. a legislativní změny v islámském světě patrné zejména v 2. pol. 20. stol.

Tato teoretická studie si kladla za cíl mimo jiné i popsat v obecné rovině základní stanovy manželství v islámu. V první kapitole bylo dosaženo požadovaného záměru v první řadě díky překladu Koránu od Ivana Hrbka¹⁸⁴, který obsahoval originální arabský Korán. Díky tomu mohlo být dosaženo větší přesnosti v rámci výkladu svaté knihy muslimů.

Druhá kapitola byla bohužel chudší na prameny, což je však zapříčiněno nedostatkem relevantních zdrojů zmiňujících Rualy. Cíle kapitoly tkvějící v popisu manželských zvyků rualského beduínského kmene však bylo dosaženo.

Třetí kapitola reflektovala v obecném měřítku vývoj rodinného práva ve vybraných islámských zemích v průběhu 20. stol.. Důležitým zjištěním bylo, že nejvíce reformovanou oblastí byla polygamie, dále pak hranice minimálního věku nutného k uzavření sňatku. Dalším faktem doprovázejícím reformy byla snaha některých zákonodárců provést inovaci rodinného práva pouze tak, aby nedošlo k zasažení podstaty šarí'cy (např. Libye). Takováto legislativní „nedopatření“ následně zvedla velkou vlnu kritiky, protože reformovala pouze „navenek“.

Čtvrtá kapitola poukázala na fakt, že všechny kultury a civilizační okruhy v islámu nepraktikují koránská nařízení stejně, panuje mezi nimi odlišnost.

¹⁸⁴ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007. s. 760. ISBN 978-80-902419-0-9.

Z komparace vyplývá, že největších změn z doby Rualů, tedy z poč. 20. stol. prodělala polygamie, jež byla v Tunisku a Iráku dokonce zakázána. Velké právní změny proběhly také v oblasti rozvodu (např. zákaz unilaterálního rozvodu ze strany muže). Z porovnání manželství u Rualů a manželství v soudobé islámské společnosti vychází najevo, že došlo k většímu prosazení ženského vlivu uvnitř islámu, než jak tomu bylo právě v době Rualů (např. feministická hnutí v Egyptě, či Pákistánu). Celkově islámské rodinné právo prodělalo v průběhu 20. stol. prostřednictvím reforem velké změny.

V rámci studie by bylo možné navázat na výzkum Rualů. Ten by mohl být v budoucnu rozšířen i o terénní poznatky, jež by zacilovaly na soudobou podobu zvyklostí Rualů, na to zda jsou urbanizováni a jestli ano, do jaké míry etc. Navázat by ovšem bylo možné i na popis reforem v islámských zemích od poč. 20. stol. po současnost. V tomto ohledu by měla být snaha zaměřena na rozšíření počtu popisovaných zemí a na hlubší analýzu uvedených reforem.

Summary

In majority of the cultures, marriage is regarded as one of the most important features of both public and private life. It is by marriage that we can understand the nature of given society. Islamic marriage is a highly debated subject which divides the whole world.

Apart from comparison, the aim of this thesis is to point out the fact that Islamic marriage is going through continuous development, which was regulated by the laws during the 20th century – unlike in the past, when the main role in practising the family laws was played by the interpretation of Quran and madhab. Islamic marriage is constantly changing and this process can be proved by a comparison between the Rwala marriage of the beginning of the 20th century and the legal change in Islamic laws notable mainly in the second half of the 20th century.

This theoretical paper aimed also to describe the basic features of Islamic marriage in general. The first chapter successfully reached the target thanks to the translation of Koran by Ivan Hrbek¹⁸⁵, which includes original Arab Quran. Due to this fact, greater accuracy in terms of interpretation of the holy Muslim book was achieved.

The second chapter was unfortunately poor in sources of information which was caused by the lack of relevant resources mentioning the Rwala Bedouins. The aim of this chapter – to describe the marriage customs of the Rwala tribe – was successfully achieved.

The third chapter reflected in general the development of the family law in selected Islamic countries during the 20th century. Significant discovery was the fact that the most reformed section was polygamy and the minimal age limit necessary to marry.

The fourth chapter pointed out the fact that all the cultures and civilization zones in Islam do not practice the regulations set by the Quran in the same way; there are many differences.

¹⁸⁵ *Vznešený Korán* (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007. s. 760. ISBN 978-80-902419-0-9.

In terms of further study, it would be beneficial to continue in the research of the Rwala Bedouins. Such a research could later be extended by a field survey aimed at contemporary form of the Rwala customs: whether they are urbanised and if so, to what extent etc. Further research could also be aimed at describing the reforms in Islamic countries from the beginning of the 20th century to this day. In this respect, efforts should be made to extend the number of the examined countries and to analyse the reforms more deeply.

Seznam použité literatury

Prameny

Korán (př. Ivan Hrbek). Praha: Academia, 1972. s. 797. ISBN 80-200-0246-4.

Vznešený Korán (př. Ivan Hrbek). Praha: AMS, 2007. s. 760. ISBN 978-80-902419-0-9.

Monografie

AL-SBENATY, Abdulwahab. *Manželstvo v islame*. Bratislava: Alja, 1998. s. 110. ISBN 80-968048-3-9.

BAHBOUH, Charif. *Sýrie*. Praha: Dar Ibn Rush, 2005. s. 176. ISBN 80-86149-44-7.

BAHBOUH, Charif. *Tunisko*. Praha: Dar Ibn Rush, 2010. s. 104. ISBN 978-80-86149-59-2.

DÁVÚD, Bašrá. *Al-Badú fi filastín*. Dimašq: Dáru'l-ahálí, 1992. s. 237.

KLOBAS, Oldřich. *Alois Musil zvaný Músa ar-Rueili*. Brno: Akademické nakladatelství CERM, 2003. s. 231. ISBN 80-7204-275-0.

KROPÁČEK, Luboš. *Duchovní cesty islámu*. Praha: Vyšehrad, 2004. s. 292. ISBN 80-7021-821-5.

LANCASTER, W. *The Ruala Bedouins Today*. Cambridge: Cambridge University Press, 1981. p. 203. ISBN 0881339431.

MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Ruala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928. p. 712. ISBN 978-0404602369.

Články v časopisech

ABBOTT, Freeland. Pakistan's New Marriage Law: A Reflection of Qur'anic Interpretation. *Asian Survey*, Vol. 1, No. 11. p. 26-32.

AMERICAN GEOGRAPHICAL SOCIETY. Alois Musil. *Geographical Review*, Vol. 36, No. 4. p. 686-687.

BLACKWELL PUBLISHING. Musil's Explorations in Northern Arabia, 1908-9. *The Geographical Journal*, Vol. 35, No. 5. p. 579-581.

CHAMIE, Joseph. Polygyny among Arabs. *Population Studies*, Vol. 40, No. 1. p. 55-66.

KHADDURI, Majid. Marriage in Islamic Law: The Modernist Viewpoints. *The American Journal of Comparative Law*, Vol. 26, No. 2. p. 213-218.

MAYER, Ann. Developments in the Law of Marriage and Divorce in Libya since the 1969 Revolution. *Journal of African Law*, Vol. 22, No. 1, p. 30-49.

SHAHAM, Ron. Custom, Islamic Law, and Statutory Legislation. *Islamic Law of Society*, Vol. 2, No. 3. p. 258-281.

SHANKLIN, William M. The Anthropology of Rwala Bedouins. *The Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, Vol. 65, p. 375-390.

Taken for a Bride. *New Internationalist*, June 2009, p. 25.

Slovníky

ONDRÁŠ, František, MOUSTAFA, Andrea a kol. *Arabsko-český slovník*. Praha: Set out, 2006, s. 831. ISBN 80-86277-55-0.

Učebnice

JUSRÍ ALÍ, Islám. *Al-Muhádaṭa al-ʿarabíja*. Qáhira: Markazu'd-díwáni, 2004. s. 308. ISBN 0106962647.

Internetové zdroje

Oficiální stránky serveru *Center for Muslim-Jewish Engagement*. Dostupné z: <<http://www.cmje.org/religious-texts/hadith/abudawud/011-sat.php#011.2142>> [6.5.2012].

Oficiální stránky serveru *The Middle East Media Research Institute*. Dostupné z: <<http://www.memri.org/report/en/0/0/0/0/0/0/4048.htm>> [6.5.2012].

Oficiální stránky serveru *What Does the Religion of Peace Teach About*. Dostupné z: <<http://www.thereligionofpeace.com/Quran/003-wife-beating.htm>> [6.5.2012].

Seznam příloh

Textové přílohy

Příloha č. I. Překlad vybraných rualských básní týkajících se manželství. MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928. P. 140-141, 145.

Obrazové přílohy

Příloha č. I. Džilbáby. Foto Daniela Navrátilová.

Příloha č. II. Chimár. Oficiální stránky serveru *Etsy*. Dostupné z: <http://www.etsy.com/listing/28415305/khimar-cornflower-blue> [28.4.2012].

Příloha č. III. Beduínská osada nedaleko Ramalláhu (Palestina). Foto Daniela Navrátilová.

Příloha č. IV. Stavba stanu Rualy. MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 63-64.

Příloha č. V. Tabulka ukazující procento mužů žijících v polygynních manželstvích se dvěma, třemi, či čtyřmi ženami. CHAMIE, Joseph. Polygyny among Arabs. *Population Studies*, Vol. 40, No. 1. p. 58.

Textové přílohy

Textová příloha č. I. Překlad vybraných rualských básní týkajících se manželství

1. Na počest zamilovaných¹⁸⁶

Strýčku, ta Rağáwího dcera,

يا عمي و بنت الغراوي

chce mě a já jí.

تبغيني و انا اريدها

Ach! Když jde kolem ve svém šátku,

و لي تخطت بالحزاوي

srdce mně plesá.

اخذت قلبي بيدها.

Doplnění: bylo známo, že Ruajli Rağáwí měl dceru, která byla široko daleko známá pro svou krásu. V arabském originálu je uveden speciální třásněmi olemovaný šátek (*hazáwí*).

2. Bez názvu¹⁸⁷

Ó jaká krasavice! I kdyby stála za dveřmi,

الزين لو هو وراء الباب

mé oči se střetnou s jejími,

لازم عن عيوني يرى عينه

ruce a nohy má štíhlé jako větvičky, jimiž plní svůj oděv

عسلوجتان حشو الثياب

a poprsí bujné má tak, že jako jediné drží její šat.

و النهود للثوب شال نه

Není nic krásnějšího, než když se vysvléká

يا ما حلّى نزع الثياب

a mé zuby o své opírá.

و اركع سني على سنه.

Doplnění: v arabském originálu jest báseň recitována mužem v mužské osobě. Jedná se o jakýsi společenský takt, kdy recitující nepoužívá ženskou osobu, aby neurazil publikum z přílišné nemravnosti básně. Verše jsou obskurní zejména v části „...*a mé zuby o své opírá*...“, kdy se naznačuje, že básník a žena jsou okamžik před vykonáním koitu. Pro lepší pochopení překladu jsem použil ženský rod, aby bylo zřejmé, o kom báseň je a ke komu je směřována. V Čechách můžeme tento zvláštní básnický projev Rualů pozorovat v případě, když někdo používá v přímé řeči 3. osobu plurál, tedy např. stará dáma mluví k muži: „*Podali mi to*“, či „*Nalili mi kávu*.“ V tomto případě stará dáma muži naznačuje, že mluví s ním, nicméně si udržuje odstup, jedná se tedy taktéž o podobný společenský jev jako u Rualů.

¹⁸⁶ Báseň a Doplnění jsou převzaty z: MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 140-141.

¹⁸⁷ Báseň je převzata z: MUSIL, Alois. *The Manners and Customs of the Rwala Bedouins*. New York: American Geographical Society, 1928, p. 145.

Obrazová příloha

Příloha č. I. Džilbáby

Příloha č. II. Chimár

Příloha č. III. Beduínská osada nedaleko Ramalláhu (Palestina)

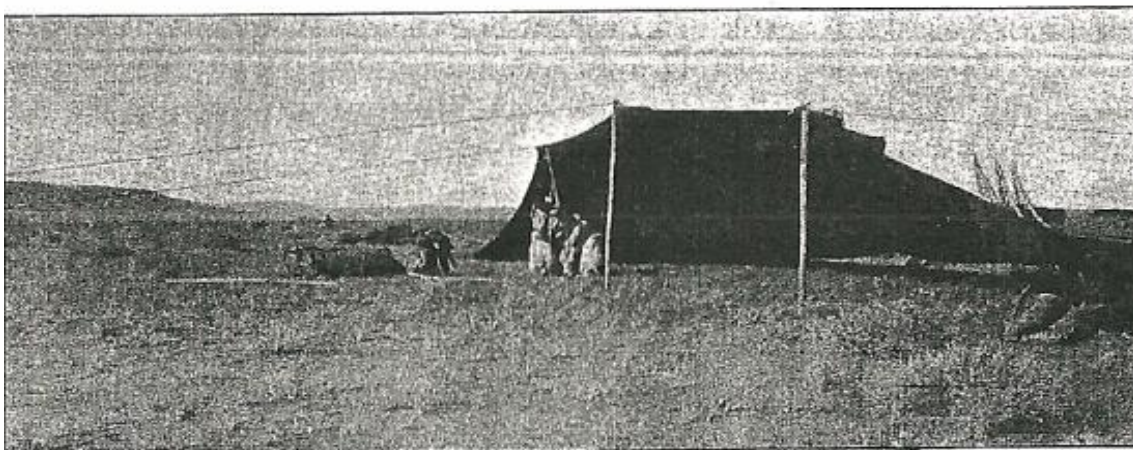
Příloha č. IV. Stavba stanu Rualy

FIG. 6

FIG. 7

Příloha č. V. Tabulka ukazující procento mužů žijících v polygynních manželstvích se dvěma, třemi, či čtyřmi ženami

Country	Number of wives					Total
	Year	Two	Three	Four		
Algeria	1966	97.4	2.5	0.1		100.0
Bahrain (nationals)	1981	92.6	6.5	0.9		100.0
Egypt	1960	92.0	6.8	1.2		100.0
Iraq	1957	88.8	9.2	1.9		100.0
Jordan (East Bank only)	1979	95.3	4.2	0.5		100.0
Kuwait (nationals)	1965	93.1	6.0	0.9		100.0
	1970	92.9	6.4	0.7		100.0
	1975	92.2	7.1	0.7		100.0
Libya	1964	94.7	4.5	0.7		100.0
	1973	95.2	4.2	0.6		100.0
Syria	1960	93.0	6.1	0.8		100.0
	1970	93.7	6.2	1.2		100.0
United Arab Emirates (nationals)	1975	92.7	6.2	1.2		100.0
Yemen Arab Republic	1975	91.7	7.0	1.3		100.0